

RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

3 / 2017

VÄHEMMISTÖT

Yhdenvertaisia palveluita rakentamassa

Asiakkaan sensitiivinen kohtaaminen

Syrjäytymisen monet kasvot

Romanit, eurooppalainen vähemmistö

RIKU-lehti ilmestyy seuraavan kerran huhtikuussa 2018

Toimitus:

Päätöimittaja

Leena-Kaisa Åberg

Toimitussihteeri

Sami Liukkonen

Toimituskunnan jäsenet

Maatu Arkio-Lampinen

Veli Hukkanen

Jaana Koivukangas

Jenni Lehtonen

Kannen kuva:

David Sedrakyan, Unsplash.com

Julkaisija:

Rikosuhripäivystys (RIKU)
Maistraatinportti 4 A 4. kerros,
00240 Helsinki
www.riku.fi

Kustantaja ja ilmoitushankinta:

Printmix Oy
Konalantie 6-8 A, 00370 HELSINKI
www.printmix.fi
vaihe 020 710 9510

Taitto ja painatus:

Printmix Oy
Painos: n. 3600 kpl

ISSN 1455-1381

Jakelu: RIKUn toimistot ja palvelupisteet
ilmoittajat www.riku.fi (sähköinen versio)

RIKU on valtakunnallisesti verkottunut toimija, jonka tehtävä on parantaa rikoksen uhrin, hänen läheisensä ja rikosasiassa todistavan asemaa vaikuttamalla ja tuottamalla palveluita.

RIKUn arvoja ovat asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, luotettavuus, tasapuolisuus sekä yhteistyön ja välittämisen kulttuurin edistäminen yhteiskunnassa. RIKUn toimijat ovat valittuja ja koulutettuja vapaaehtoisia sekä palkattuja ammattilaisia. Pääsialliset rahoittajat ovat valtio ja STEA.

Tukipalvelut

- Auttava puhelin 116 006
- Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
- RIKUchat, kts. www.riku.fi
- Syrjinnän vastaista neuvontaa, ks www.riku.fi Palvelut
- Todistajan tukea ks. www.riku.fi Palvelut
- Nuoren rikoksen uhrin tueksi www.riku.fi/nuoret
- Henkilökohtaista tukea 30 palvelupisteestä
www.riku.fi Yhteystiedot

RIKU on yhteistyöhanke, jota toteuttavat yhteistyösopimukseen perustuen Ensi- ja turvakotien liitto Kirkkohallitus, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Punainen Risti ja Suomen Settlementiliitto. Tärkeimpiä muita yhteistyökumppaneita ovat alaa sivuavat viranomaiset ja järjestötoimijat.

RIKU-LEHDESSÄ TÄLLÄ KERTAA

Kuva picjumbo.com

MIEHET VÄHEMMISTÖNÄ TUKIPALVELUISSA S. 12

Kuva Toby Wong, Unsplash

SYRJÄYTYMISEN MONET KASVOT S.10

Pääkirjoitus 3

Yhdenvertaisia palveluita rakentamassa 5

Yhdenvertaisuuden termit haltuun 6

Syrjäytymisen monet kasvot 8

Miehet tukipalveluissa ja kapeasti käsitetty mieheys 10

Toiseuttaminen ja väkivalta - asiakkaan sensitiivinen kohtaaminen..... 12

Palvelumuotoilua ja yhdenvertaisuutta 14

Kolttasaaamelaiset, saamelaiden pieni vähemmistö 24

Romanit, eurooppalainen vähemmistö 26

Rikosilmoituksen saa tehdä kielellä, jota osaa puhua riittävästi..... 28

Paperittomat työmarkkinoiden armoilla 30

Ikäihmisten taloudellinen hyväksikäyttö 32

Syyttämättäjäätämispäätös on kova paikka rikoksen uhrille 36

Juristi vastaa 38

Uutisia ja ajankohtaista 40

Henkilöstöuutisia 45

Rikosuhripäivystyksen yhteystiedot 46

Yhdenvertaista palvelua rikoksen uhreille

Tämän RIKU-lehden teemana ovat vähemmistöt. Miten vähemmistöön kuulumisen vaikuttaa siihen, että ylipäätään joutuu rikoksen uhriksi? Entä vaikuttaako vähemmistöön kuulumisen mahdollisuuksiin saada oikeutta ja tukea?

Mikäli rikoksen kohteeksi joutumisen syynä on kuuluminen vähemmistöön, voi tämä lisätä uhrin ja koko ryhmän pelkoja. Jos yhden kerran joutuu uhriksi taustansa tai ominaisuuksiensa vuoksi, miksi näin ei voisi käydä uudestaan? Olemmeko jatkuvasti meitä vihaavien ihmisten kohteena? Vähemmistöjä tuleekin suojella erityisesti, ja vihamotiivin tunnistamiseen rikosprosessissa on panostettava vahvemmin.

Entä miten uhrien tukipalvelut voivat vaikuttaa siihen, että vähemmistöön kuuluvien henkilöiden oikeusturva toteutuu ja he saavat tarvitsemansa tuen ja palvelut? RIKUn kokemuksen perusteella tiedämme, että jo pelkästään maahanmuuttajataustaisten henkilöiden on vaikeampi löytää palvelumme, puhumattakaan vähemmistöistä vähemmistöissä tai yhteiskunnan ulkopuolella elävistä ihmisistä. RIKUn palveluissa sukupuolten tasa-arvo on jatkuva haaste, koska palveluihimme ohjautuu selvästi vähemmän miehiä kuin naisia. Kaikki naisasiakkaat haluamme meille totta kai edelleenkin, mutta heidän lisäksi meidän tulisi tavoittaa tukea tarvitsevat miehet. Ei ole poikkeuksellista, että tämän tyyppiset tukipalvelut koetaan sukupuolittuneina. On vaikeaa palvelusta syntyviin mielikuviin, jotta kaikki avun tarvitsijat kokisivat ne

Leena-Kaisa Åberg, kuva: Sami Liukkonen

sellaisiksi, että apu on tarkoitettu juuri heille.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu **Kirsi Pimiä** kirjoittaa kolumnissaan yhdenvertaisuussuunnittelun mahdollisuuksista ja haasteista. Kaikki hänen mainitsemansa onnistuneen suunnittelun tulokset ovat RIKUlle tärkeitä tavoitteita.

Ensimmäinen tulos on, että palvelu on yhä useamman saatavilla. Myös rikosuhridirektiivi lähtee siitä, että tukipalveluiden tulee olla uhrien saatavilla heidän tarpeidensa mukaisesti, ketään syrjimättä: *Tässä direktiivissä vahvistettuja oikeuksia sovelletaan uhreihin syrjimättömästi, myös siltä osin kuin kyse on heidän oleskeluoikeudestaan.*

Tavoitettavuuden osalta tekemistä riittää, jotta palvelumme tunnettaisiin kaikkien ihmisryhmien parissa, eri puolilla maata, ja niihin olisi esteetön pääsy. Uskon, että tämä on tie, jossa tekemistä riittää niin paljon kuin vain pystyy. Välietappien avulla tiedämme missä olemme onnistuneet ja missä kehittämistyön on vielä jatkuttava.

Toiseksi, yhdenvertaisuus lisää käyttäjien osallisuuden kokemuksia. Koska rikosten uhrit voivat rikoskokemuksen vuoksi olla haavoittuvassa tilassa, toimii tukipalvelu parhaimmillaan voimaannuttajana, ja kokemus osallisuudesta vahvistuu. Tärkeä ohje on kysyä suoraan eri vähemmistöjen edustajilta, miten palveluamme voisi parantaa.

Kolmas tulos on, että parhaassa tapauksessa palveluntarjoajan maine kohenee. Niin kuin tiedämme, emme voi itse päättää minkälainen brändi meistä muiden silmissä syntyy. Brändi tulee ansaita. Mainokset ja korulauseet eivät riitä, maine ansaitaan käytännön tekojen kautta. RIKUn ensi vuoden toimintasuunnitelmaan on kirjattu yhdenvertaisuussuunnitelman laatiminen. Kiitän tämän lehden kirjoittajia useista hyvistä ajatuksista ja evästyksistä tällä tiellä!

Leena-Kaisa Åberg
päätoimittaja
RIKUn toiminnanjohtaja

Yhdenvertaisia palveluita rakentamassa

Moni palveluiden tarjoaja sekä kansalaisjärjestössä että viranomaispuolella on jo herännyt tarpeeseen tehdä palveluistaan mahdollisimman saavutettavia eri asiakasryhmien kannalta.

Syrjintä on kiellettyä kaikissa palveluissa, ja aktiivinen yhdenvertaisuustyö ehkäisee syrjintätapauksia. Yhdenvertaisista palveluista on muutakin hyötyä: palvelu on yhä useamman saatavilla, yhdenvertaisuus lisää käyttäjien osallisuuden kokemuksia ja parhaassa tapauksessa palveluntarjoajan maine kohenee. Viranomaispalveluiden kohdalla yhdenvertaisuuden suunnitelmallinen edistäminen on myös lakisääteinen velvoite.

”Minähän kohtelen kaikkia asiakkaita samalla tavalla, eli yhdenvertaisesti”, voi joku ajatella. Vähemmistöön kuuluvan asiakkaan onnistunut ammatillinen kohtaaminen voi kuitenkin edellyttää omien ennakkoluulojen tiedostamista, tietoa sen asiakasryhmän toiveista kunnioitettavalle kohtaamiselle sekä ymmärrystä asiakasryhmän kokemuksista ja tarpeista.

Miten yhdenvertaisuuden sitten pitäisi toteutua käytännön palveluissa? Mitä kaikkea palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi huomioida, jotta sen voidaan katsoa toteutuvan yhdenvertaisesti? Yhtä vastausta ei oikeastaan ole, vaan se riippuu palvelusta ja sen kohderyhmästä. Joitain hyvän yhdenvertaisuustyön periaatteita kuitenkin on.

Yhdenvertaisuussuunnitelma avuksi

Kun yhdenvertaisia palveluita halutaan rakentaa systemaattisesti, avuksi voi ot-

Kirsi Pimiä

taa yhdenvertaisuussuunnitelman. Suunnitelma koostuu todelliseen tarpeeseen pohjautuvista ja yhdenvertaisuutta edistävästä toimista, joiden toteuttamiseen sitoudutaan ja sitä seurataan. Muutosten pohjaksi tarvitaan tietoa koetuista syrjintäongelmista, yhdenvertaisuuden rakenteellisista esteistä ja syrjinnälle alttiiden henkilöiden toiveista. On esimerkiksi hyödyllistä miettiä, mitkä asiakasryhmät jäävät tällä hetkellä palvelun ulkopuolelle tai aliedustetuiksi ja miksi.

Yhdenvertaisuustyössä on hyvä kuulla palveluiden tosiasiallisten tai mahdollisten käyttäjien ajatuksia muutostarpeista. Näihin voivat kuulua muun muassa ikääntyneet, lapset, eri tavoin vammaiset henkilöt, eri maahanmuuttajaryhmät, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat sekä uskontoon ja vakaumukseen pohjautuvat vähemmistöt tai esimerkiksi turvapaikanhakijat. Epäkohdan esiin nostava asiakas on kullanarvoinen: hänen kertomansa auttaa palvelun parantamisessa.

Epäkohdan esiin nostava asiakas on kullanarvoinen: hänen kertomansa auttaa palvelun parantamisessa.

Monet toimenpiteet, joilla voidaan edistää yhdenvertaisuutta, ovat pieniä oivalluksia. Ne eivät maksa välttämättä mitään, mutta käytännössä niillä on suuri merkitys. Toisaalta osa toimenpiteistä voi edellyttää taloudellista panostusta ja siksi niihin on syytä varautua budjetissa. Olennaista on toteuttaa sellaista toimintaa, joka parantaa yhdenvertaisuuden toteutumista juuri kyseisessä palvelussa.

Toimenpiteillä voidaan kehittää esimerkiksi asiakaspalvelua toteuttavien henkilöiden osaamista, palvelun saavutettavuutta eri muodoissaan, palvelun markkinointia sekä valmiutta vammaisten

asiakkaiden tarvitsemiin mukautuksiin, joihin yhdenvertaisuuslaki velvoittaa. Jos vammaainen henkilö ei pysty käyttämään palvelua sellaisenaan, on otettava selvää, millaiset mukautukset auttaisivat häntä käyttämään palvelua. Resursseihin nähden kohtuulliset mukautukset on toteutettava.

Verkkopalveluihin kannattaa tehdä esteettömyyskartoitus. Viestintämateriaaleissa on hyvä näkyä ihmisiä eri etnisistä taustoista ja sekä vammaisia että vammattomia henkilöitä. Moninaisuuden voi huomioida esimerkiksi puhumalla kump-paneista ja puolisoista vaimon ja miehen sijaan. Kaikki kuulevat paremmin, jos puhuja käyttää mikrofonia. Sosiaalisessa mediassa voi tuoda esiin sitä, miten ikääntyneet tai lapsiperheet huomioidaan palvelussa tai miten lapsi voi käyttää palvelua. Työntekijöitä ja vapaaehtoisia voi kouluttaa siitä, miten sukupuolen moninaisuus tuodaan kielenkäyttöön.

Positiivista erityiskohtelua tilapäisesti

Hyvin laaditussa yhdenvertaisuussuunnitelmassa voidaan ottaa huomioon myös positiivisen erityiskohtelun tarpeet. Positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan sitä, että jotakin ryhmää kohdellaan tilapäisesti muita edullisemmin sen vuoksi, että ryhmä on perinteisesti heikommassa asemassa. Erityiskohtelulle pitää olla tosiasiallista yhdenvertaisuutta edistävät perusteet tai sillä pitää puuttua syrjinnästä johtuviin haittoihin.

Entä mitä kompastuskiviä voi tulla eteen? Yhdenvertaisuuden edistäminen on pitkäjänteistä työtä eikä kaikkea saada kerralla valmiiksi. Odotettavissa voi olla sekä kiukkuista asiakaspalautetta että riittämättömyyttä kokevia työntekijöitä. Tärkeää onkin panostaa myönteisiin asenteisiin yhdenvertaisuustyötä kohtaan, organisaation valmiuteen oppia virheistään sekä ihmisten moninaisuutta koskevan tiedon ja ymmärryksen lisäämiseen. Työntekijöiden ja vapaaehtoisten motivaatio sitoutua yhdenvertaisuustyöhön paranee, kun kaikki ymmärtävät, miksi sitä tarvitaan ja miten se hyödyttää omaa työtä.

Motivaatiolle on tärkeää myös riittävä resursointi. Kehittämiseen ja uuden oppimiseen tarvitaan aikaa ja joskus myös rahaa. Toimiva yhdenvertainen palvelu rakennetaan yhdessä, käyttäjälähtöisesti ja itseä kohtaan armollisesti.

Kirsi Pimiä
Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuuden termit haltuun

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto on koonnut Rikosuhripäivystykselle sanaston, jossa selitetään lyhyesti yleisimmät yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja syrjintään liittyvät sanat.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että henkilöön liittyvät tekijät eivät saa vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin esimerkiksi päästä koulutukseen, saada työtä ja käyttää palveluja. Yhdenvertaisuudesta säädetään perustuslaissa ja yhdenvertaisuuslaissa.

Ihmisten erilaiset tarpeet on otettava huomioon. Yhdenvertaisuuden toteuttaminen arjessa voi edellyttää kohtuullisia mukautuksia tai positiivista erityiskohtelua. Jälkimmäisellä voidaan edistää esimerkiksi eri vähemmistöjen työllistymistä tai pääsyä opiskelemaan.

Välitön syrjintä

Suoraa syrjintää. Ihmistä kohdellaan hänen ominaisuutensa takia epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta vertailukelpoisessa tilanteessa. Esimerkiksi samaa sukupuolta olevalle parille ei anneta hotellista huonetta johtuen heidän seksuaalisesta suuntautumisestaan. Syrjintä on kielletty perustuslaissa, rikoslaissa sekä yhdenvertaisuuslainsäädännössä.

Välillinen syrjintä

Epäsuoraa syrjintää. Näennäisesti neutraali menettely saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan ominaisuutensa perusteella. Esimerkiksi työhönotossa työnhakijalle saatetaan asettaa työntönnön kannalta epäoleellisia vaatimuksia. Me-

nettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sille on hyväksyttävä tavoite ja sen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat tarpeellisia ja asianmukaisia.

Moniperusteinen syrjintä

Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista kahden tai useamman eri ominaisuuden perusteella. Esimerkiksi vammaainen romani saattaa tulla syrjityksi sekä vammaisuutensa että alkuperänsä perusteella.

Häirintä

Häirintää on sellainen käyttäytyminen, jolla loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön ihmisarvoa siten, että luodaan kiellettyyn syrjintäperusteeseen liittyvä halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Se voi tapahtua kasvokkain tai esimerkiksi internetissä.

Häirintä on kiellettyä syrjintää. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä, mukaan lukien sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva häirintä, on kielletty tasa-arvolaisissa. Yhdenvertaisuuslaki kieltää muihin syrjintäperusteisiin, kuten alkuperään, seksuaaliseen suuntautumiseen tai uskontoon perustuvan häirinnän. Työturvallisuuslaki kieltää työssä esiintyvän häirinnän ja epäasiallisen kohtelun, joka aiheuttaa työntekijän terveydelle haittaa tai vaaraa. Työnantajalla on velvollisuus puuttua häirintään.

Kohtuullinen mukautus

Yhdenvertaisuuslain edellyttämät mukautukset, jotta vammaainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisen luona, saada koulutusta ja käyttää palveluja. Mukautusten tulee vastata kulloisessakin tilanteessa vammaisen henkilön tarvetta. Kohtuullisuutta arvioidaan tapauskohtaisesti ja mukautukset voidaan toteuttaa eri tilanteissa eri tavoin.

Koulutuksessa mukautuksia voidaan tehdä esimerkiksi järjestämällä luokkatilaan tarpeelliset apuvälineet tai kehittämällä opintojen suoritustapoja. Työelämässä mukautus voi olla vaikkapa työtehtävien, työpisteen tai työvälineiden muokkaaminen vammaiselle henkilölle sopivaksi. Mukautuksista ei saa koitua kohtuutonta taloudellista tai muuta rasitetta taholle, joka ne toteuttaa. Mukautusten epäämminen kokonaan on syrjintää.

Positiivinen erityiskohtelu

Positiivisella erityiskohtelulla voidaan vaikkapa pyrkiä lisäämään työllistymismahdollisuuksiltaan heikommassa asemassa olevien henkilöiden osuutta henkilöstössä. Usein kyse on aiemman haitan korjaamisesta, kun tietty ryhmä on ollut muita heikommassa asemassa.

Käytännössä positiivinen erityiskohtelu voi tarkoittaa muiden ryhmien asettamista tilapäisesti epäedullisempaan asemaan. Se on kuitenkin eri asia kuin suosinta, jossa kyse on etuoikeuksien antamisesta toisia syrjivällä tavalla. Positiivinen erityiskohtelu on sallittua vain, jos sen tarkoitus on edistää tosiasiallista yhdenvertaisuutta tai ehkäistä tai poistaa syrjinnästä johtuvia haittoja. Positiivisen erityiskohtelun on oltava suunnitelmallista ja tilapäistä.

Yhdenvertaisuussuunnitelma

Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa viranomaiset, työnantajat ja koulutuksen järjestäjät edistämään yhdenvertaisuutta. Niiden on myös laadittava suunnitelma toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelma on oltava myös jokaisella oppilaitoksella. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ohjeistaa ja valvoo viranomaisten ja oppilaitosten yhdenvertaisuussuunnitelmia. Työnantajien yhdenvertaisuussuunnitelmia valvovat työsuojeluviranomaiset.

Tasa-arvosuunnitelma

Tasa-arvolaki velvoittaa viranomaiset, työnantajat ja koulutuksen järjestäjät edistämään sukupuolten tasa-arvoa sekä ehkäisemään sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Työnantajien ja oppilaitosten on myös laadittava säännöllisesti tasa-arvosuunnitelma. Tasa-arvosuunnittelua ohjeistaa ja valvoo tasa-arvovaltuutettu.

Tasa-arvovaltuutettu

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain eli tasa-arvolain noudattamista. Tasa-arvolaki kieltää myös sukupuoli-

Yhdenvertaisuusvaltuutetun puoleen voi kääntyä, jos on kokenut tai havainnut syrjintää iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän synnyn perusteella. Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävä on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua syrjintään. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen.

identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän. Valtuutettu antaa ohjeita ja neuvoja tasa-arvolakiin liittyvistä kysymyksistä, sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja sukupuolten tasa-arvon edistämisestä. Tasa-arvovaltuutetun toimivalta kattaa kaikki elämänaalueet, mukaan lukien työelämän.

Tasa-arvovaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen ja toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Työsuojeluviranomaiset

Aluehallintovirastoissa toimivat työsuojeluviranomaiset puuttuvat työelämän syrjintätapauksiin yhdenvertaisuuslain perusteella. Työsuojeluviranomaiset myös ohjeistavat ja valvovat työnantajien yhdenvertaisuussuunnitelmia. Työsuojeluviranomaisilla on valtakunnallinen puhelinneuvonta, josta voi kysyä muun muassa syrjintäkysymyksistä työelämässä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta käsittelee ja ratkaisee yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukaan sille kuuluvat kantelut. Lautakunta voi kieltää syrjinnän, määrätä toimenpiteitä ja tarvittaessa asettaa uhkasakon. Epäilyn yhdenvertaisuuslain rikkomisesta voi viedä lautakuntaan syrjinnän uhri, kansalaisjärjestö tai yhdenvertaisuusvaltuutettu. Epäilyn tasa-arvolain rikkomisesta voi viedä lautakuntaan tasa-arvovaltuutettu tai työmarkkinoiden keskusjärjestö.

Lautakunta on itsenäinen ja riippumaton. Se toimii oikeusministeriön hallinnonalalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto syrjintä.fi

Syrjäytymisen monet kasvot

SUOMEN PALVELUJÄRJESTELMÄ ON LIIAN PIRSTALEINEN

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Syrjäytymisen riskit saattavat näkyä jo lapsuudessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvitysten mukaan perheiden toimeentulo-ongelmat, päihdeongelmat ja pitkäaikainen työttömyys ovat merkittäviä syrjäytymisen riskitekijöitä.

Syrjäytymisen estäminen kattavilla ja pitkäjänteisillä tukitoimilla on mahdollista, mutta liian usein yhteiskunnan pirstaleinen palvelujärjestelmä ei kykene vastaamaan tarpeeksi ajoissa haastavaan tilanteeseen ja näin syrjäytyminen pääsee syöksykierteeseen.

Puhuttaessa syrjäytymisestä viitataan yleensä koulutus- ja työmarkkinajärjestelmien ulkopuolelle jäämiseen, päihdeongelmiin ja asunnottomuuteen. Näihin liittyvät olennaisena myös elämäntilanteeseen liittyvät ja terveydelliset ongelmat sekä sosiaalisten suhteiden heikkous. Suomessa syrjäytymisuhan piirissä olevien nuorten aikuisten osuus on edelleen kasvamassa, eikä nykyisten syrjäytyneiden määrää voida kuin arvioida sen vaihtelevuuden vuoksi. Eri tilastoilla voidaan kuvata erilaisia osallisuuden tiloja tai syrjäytymisen riskejä, mutta niistä ei selviä selkeitä faktoja, jotka ovat syrjäytyneet ja miten heitä voidaan auttaa.

Helsingin kaupungin Etsivän lähityön työntekijät pyrkivät auttamaan konkreettisesti syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä ohjaamalla ja saattamalla heitä suoraan eri palveluihin.

– Meitä on Etsivässä lähityössä kahdeksan työntekijää ja työskentelemme pareittain. Koska Helsinki on alueena hyvin laaja, jokaisella pääilmansuunnalla on oma työparinsa. Työmme tapahtuu pääasiassa toimiston ulkopuolella kaduilla, julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa, kirjastoissa, kauppakeskuksissa ja päiväkeskuksissa. Etsivä työ pyrkii löytämään palvelujen ulkopuolelle jääneitä ja erityistä tukea tarvitsevia ihmisiä. Heitä voi löytää esimerkiksi parkkihalleista, rappukäytävistä, majoista ja teltoista metsissä, Etsivän työn tiimi kuvailee.

// Työmme tapahtuu pääasiassa toimiston ulkopuolella, kaduilla, julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa, kirjastoissa, kauppakeskuksissa ja päiväkeskuksissa.

Vakavasta syrjäytymiskierteestä selvinnyt, vuoden 2017 Myllypurolainen Kari Nykänen painottaa, että kadulla elävät taistelevat päivittäin henkiin jäämisestä. Kuva: Satu Puntti

Tiimi jatkaa, että heidän tavoitteenaan on saada rakennettua luottamus tukea tarvitseviin henkilöihin ja sen myötä ohjata ja saattaa heitä konkreettisesti esimerkiksi päihdekatkolle ja toimeentulotukiasioiden ja asuntotilanteiden selvittelyn pariin.

– Joskus työmme on metsiin jalkautumista ulkona asuvien löytämiseksi. Alussa kontaktin luominen on arkista jutustelua jostain muusta kuin varsinaisesta ongelmasta. Lähestymistapamme on aina tunnusteleva ja epävirallisempi kuin toimisto-olosuhteissa. Tärkeä osa työtämme on tarpeen vaatiessa viedä ilmoitus asiakkaan tuen tarpeesta alueiden asianmukaiselle sosiaali- ja terveyspalvelulle, jotta tukea tarvitseva saa sieltä vastuutyöntekijän pitempijaksoiseen työskentelyyn. Vaikka työmme tapahtuu toimiston ulkopuolella ja on hyvin käytännönläheistä, se on aina myös tavoitteellista ja ammatillista, he tiivistävät.

Erilaisia kohtaloita

Etsivän lähityön tiimi korostaa, että luottamuksen luominen tukea tarvitsevaan on yleensä pitkäjänteistä työtä, sillä palveluiden ulkopuolelle syystä tai toisesta jääneet ovat usein epäluuloisia viranomaisia kohtaan.

Suomen pirstaleinen palvelujärjestelmä on monen syrjäytyneen kohdalla aivan liian sokkeloinen selviämisen kannalta. Kuva: Minna Korva-Perämäki

– Palveluiden ulkopuolella olevien lähestymisen tulee olla hienovaraista ja kohtaamistilanteessa on tärkeää jättää tukea tarvitsevalle omaa tilaa sekä mahdollisuus vetäytyä keskustelusta pois. Läheisen kontaktin luominen saattaa viedä todella kauan aikaa, sillä monilla kohtaamillamme henkilöillä ei ole puhelimia ja kotia, joten heidän tavoittaminen asioiden hoitamiseksi on haasteellista ja vaatii runsaasti kärsivällisyyttä. Joskus tukea tarvitsevaa saatetaan tervehtiä vuodenkin päivät ennen kuin hän avautuu keskustelemaan, jos silloinkaan.

– Olemme useaan otteeseen olleet sellaisessakin tilanteessa, jossa meille uudella asuinalueella on ulkona aikaansa viettävä ja julkisesti päihteitä käyttävä porukka, johon kontaktin saaminen on haastavaa. Yleensä siinä vaiheessa kun Etsivä lähityö onnistuu auttamaan jossain arkipäiväisessä asiassa yhtä porukan jäsentä, alkavat myös muut kertoa avoimemmin mahdollisista ongelmistaan. Joidenkin tukea tarvitsevien avuntarpeet ovat ratkaistavissa oikea-aikaisilla ja asianmukaisilla tukitoimilla, mutta sitten on myös heitä, joiden ongelmien juuret ovat monisyisempiä ja jopa monisukupolvisia, tiimistä kerrotaan.

– Heidän elämäntilanteensa tasapainottaminen on vaikeampaa ja usein heidän kohdallaan työmme keskittyy lähinnä elämänlaadun parantamiseen. Jokaisella ihmisellä on oikeus ihmisarvoiseen elämään ja hyvään kohteluun palveluissa. Tahdomme säilyttää kaikkien tapaamiemme henkilöiden kohdalla toivon näkökulman; voimme esimerkiksi viedä tukea tarvitsevan päihdekaton yhä uudestaan, jos hän on itse siihen valmis, Etsivän lähityön tiimi painottaa.

Itsensä kohtaamisen pelko

Yli kolmekymmentä vuotta sitten oman päihteillä höyrystetyn elämän ja asunnottomuuden taakseen jättänyt 68-vuotias **Kari Nykänen** kertoo auttavansa kodittomia ja muita syrjäytyneitä oman tarinansa avulla.

– Olen nähnyt elämän raadollisuuden niin pohjalta kuin vain mahdollista ja selvinnyt siitä katsomalla totuutta silmiin ja ottamalla tukea vastaan. Kun ymmärrän itse, mistä syrjäytymiskierroksessa on usein kyse, pystyn kokemuksieni ja empatian avulla keskustelemaan muille vastaavassa tilanteessa oleville niin sanotusti samalla tasolla, hän kuvailee.

Nykänen jatkaa, että syrjäytyneiden kohtaamisissa on erityisen tärkeää luonnollinen empaattisuus ja läsnä olo, sillä apua tarvitsevilla on yleensä voimakas ennakoosenne eri viranomaisia kohtaan.

– Kun ihminen on ajautunut tarpeeksi pohjalle, hän alkaa pelkäämään kaikkea, jopa itseään. Häpeän tunne omasta tilasta on valtava ja vaikeinta on tuolloin katsoa itseään peilistä ja vieläpä uskaltaa puhua omista ongelmistaan niiden oikeilla nimillä. Suurin uhka ihmiselle on ihminen itse, hän painottaa.

Ruokajonoja ja köyhyyttä

Nykänen kertoo nähneensä köyhyyttä ja kurjuutta läpi elämänsä. Hän on selviytettyään itse alkanut auttamaan muita eri järjestöjen ja yhdistysten kautta.

– Olen toiminut järjestyksen valvojasta uskottuun mieheen ja eri järjestöjen puheenjohtajasta ruokajonon ruuan jakajana. Kaiken tämän takana on pyyteetön halu auttaa syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia ihmisiä. Hätä voi olla kenellä tahansa.

Nykänen kertoo asuneensa itse kadulla vuosia ja turruttaneensa ajatuksiaan ja talvella kylmydestä huutavaa kroppaansa eri aineilla.

– Voisi sanoa, että olen kokeillut kaikkea muuta paitsi kenkälankkia. Päädyttyäni reilu kolmekymmentä vuotta sitten sairaalaan elimistöni ei polttanut enää mitään ja vaikka olin ollut juo-

Helsingin Etsivän lähtyön tiimiin kuuluvat: Antti Kaajakari, Mikko Uimonen, Lena Pascale, Antti Junntila, Kirsi Hiltunen, Veera Värtelä, Minna Oikarinen ja Laura King. Tiimi kertoo, että uutena syrjäytyneiden ryhmänä Helsingissä on kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita, mutta tänne luvatta jääneitä, jotka eivät näy tilastoissa. Myöskään ulkona asuvaa Euroopan liikkuvaa väestöä ei tilastoita asunnottomuustilastoihin. Tällä hetkellä tiimi näkee suurena huolena ja ongelmana sen, etteivät asumisyksiköiden jonot vedä ja ihmiset joutuvat odottamaan asumispäivystyksissä ja taivasalla kohuttomia aikoja. Kuva: Kimmo Brandt

matta liki viikon, promillearvot veressä näyttivät vielä liki kolme promillea, hän muistelee.

Nykänen painottaa olevansa hyvin huolissaan tämän päivän heikompiensa tilanteesta, pitkistä ruokajonoista ja nuorista, jotka ajautuvat syösykierteeseen työttömyyden seurauksena.

– Ihmisille pitää tarjota sellaista työtä, mitä ne tykkää oikeasti tehdä. Yhteiskuntamme työttömyys on tekemällä tehtyä ja syy siihen on yksinkertaisesti rahan maksimointi. Yhteiskuntamme voisi paljon paremmin, jos se olisi inhimillinen ja ihmisläheinen. Täällä eivät toisistaan välittävät ihmiset pärjää, hän sanoo pettyneenä.

Nykänen kertoo haastattelun lopussa alkavansa valmistautumaan Herttoniemen seurakunnan Myllypuron kirkolla järjestettävään Asunnottomien yönön.

– Valtakunnallisesti Asunnottomien yö järjestetään kerran vuodessa, mutta Myllypurossa Kodittomien yöt jatkuvat kerran kuukaudessa läpi talven. Elintarvikkeiden jako Myllypurossa on aina tiistaisin ja torstaisin. Kodittomien yössä ihmiset saavat käydä saunassa, he saavat ruokaa läpi yön ja nukkua turvallisesti seurakuntasalin lattialle pedatuilla patjoilla. Kodittomat saavat myös puhtaat vaatteet päälleen.

– Turvassa ja lämpimässä vietetyn yön jälkeen kodittomille iskee karu aamu auringonnousun myötä ja kodittomat saavat aamupalan lisäksi hyvää matkaa toivotuksen astuessaan ovesta ulos. Toivottavasti osa heistä palaa kuukauden päästä takaisin, Nykänen lopettaa huokaisten syvään ja toivoo, että olisi vielä voimaa perustaa yhdistys, mikä hoitaisi kaikkia ihmisiä ja antaisi heille suunnaksi terveellisen elämäntavan.

Mieserityisille tukipalveluille on kysyntää. Miehet hakeutuvat helpommin avun piiriin, jos apu on kohdennettu erityisesti miehille. Tämä on positiivista stereotyyppisen tunteista puhumattoman, yksin pärjäävän suomalaisen mieskuvan huomioon ottaen. Ongelmatonta se ei kuitenkaan ole, koska mieheys käsitetään Suomessa yhä kapeasti.

Teksti: Heli Yli-Räisänen

Matalan kynnyksen eroryhmiä on Suomessa vaikka kuinka. Niissä käy pääsääntöisesti naisia. Vasta, kun eroryhmä nimetään eroryhmäksi miehille, miesten kynnys osallistua madaltuu välittömästi. Näin kertoo Ensi- ja turvakotien liiton kehittämisspäälikkö Jussi Pulli.

– Kun siinä palvelun nimessä on se sana ”mies”, miehien on helpompi tulla. Sillä, kuka siellä vastassa on sitten auttajana, ei ole väliä. Auttaja saa olla nainen. Kun miehet hakeutuvat avun piiriin, he kyllä puhuvat, ongelma ei ole siis miesten puhumattomuudessa, vaan ehkä enemminkin yhä vahvassa itse pärjäämisen vaateen mielikuvassa, Pulli kertoo.

Sukupuolvi- ja mieskäsituskysymys

Miesten korkea kynnys hakea apua on myös sukupuolvisidonnaisista.

– Tällä hetkellä yli 45-vuotiailla miehillä tuntuu olevan vaikeinta hakeutua avun piiriin. Nuorena polvessa on näkyvissä positiivista kehitystä, he ottavat rohkeammin yhteyttä tukipalveluihin, niin nuoret miehet kuin alaikäiset pojatkin. Ehkä he ovat myös vanhemmiten parempia avunhakijoita, Pulli sanoo.

Vaikuttaisi siis siltä, että stereotyyppiset miehiin liitetyt ominaisuudet eivät ole miehissä sisäsyntyisiä, vaan ne ovat muutettavissa kasvatuksella ja esimerkkinä toimimisella. Poikalapsi ei synny pärjäämään yksin ja vaikenemaan huolistaan, vaan hän kasvaa sellaiseksi mieheksi, millaista mieskuvaa ympäristö ja kulttuuri välittävät. Naiset hakevat helpommin apua, koska heidät on perinteisesti kasvatettu siten, että on lupa olla heikko ja tarvitseva. Myös palvelujärjestelmää Suomessa on rakennettu näiden perinteisten sukupuoliroolien ympärille.

– Esimerkiksi neuvoloissa ollaan hyvin keskittyneitä äitiin ja vauvaan, ja silloin isä voi tuntea itsensä ulkopuoliseksi. Toivoisin, että kaikissa perhekeskuksissa otettaisiin esille sukupuolinäkökulma, jotta miehet, isät eivät jäisi ikään kuin näkymättömiksi niissä, Pulli sanoo.

Stereotyyppiset käsitykset miehestä ja hetero-oletukset ovat haitallisia myös siinä suhteessa, että erilaiset miehet eivät välttämättä uskaltanut hakeutumaan tukipalveluihin, vaikka ne olisivatkin miehille suunnattuja. Homo- ja bi- sekä transmiehillä voi olla kaksoiskynnys osallistua mieserityiseen toimintaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöasemansa tähden.

– Toivon, että tähän päivään mennessä asiat ovat muuttuneet sillä tavalla parempaan suuntaan, että myös seksuaalivähem-

Miehet tukipalveluissa ja kapeasti käsitetty mieheys

Kuva Levi Saunders - StockSnap

mistöjen edustajat kokevat mieserityiset palvelut omakseen ja uskaltavat tulla. Sama koskee transmiehiä. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistömiehiä käy meillä kyllä, ja työntekijämme on koulutettu kohtaamaan heitä, mutta me ohjaamme myös tarvittaessa eteenpäin Setan palveluihin, Pulli sanoo.

Samaa pohtii Miessakit ry:n hanketyöntekijä **Jussi Pekkola**.

– Toivottavasti kaikenlaiset miehet uskaltavat hakeutua miesten tukipalveluihin. Ei meillä ole pelkästään, eikä toimintamme ole tarkoitettu vain moottoriöljyltä haiseville heteromiehille. Jonkin verran meillä käy homo-, bi- ja transmiehiä, ja henkilökunnalla on valmius kohdata kaikenlaisia miehiä, mutta edelleen Seta ja Sexpo saattavat osata vastata paremmin heidän tarpeisiinsa, Pekkola toteaa.

Haitallinen mieskuva

Pekkola kertoo, että Miessakit tekee muun muassa eroauttamista ja väkivaltatyötä sekä kokijoille että tekijöille, maahanmuuttajille tukea kotoutumiseen ja isyyteen.

– Erosta elossa on laajimmalle levinnyt ja parhaiten vastaan otettu palvelumme. Se johtuu ehkä siitä, että erosta on nykyään normaalia puhua. Toisin kuin väkivallasta – kokijuuudesta tai tekijyydestä.

On jo yleisessä tietoisuudessa, että ero tuo mukanaan vaikeuksia, ja niihin on hyväksyttävää hakea apua ja tukea, Pekkola sanoo.

Pekkola näkee, että miesten heikko hakeutuminen tukipalveluihin on osittain juuri ahtaan, haitallisen mieskuvan tulosta.

– Mies ei saa näyttää heikkouttaan, ja keskimäärin miehet luottavat naisia vähemmän terapian auttavuuteen – siinä taustalla on se stereotyyppinen mieskuva. Meille väkivalta-asioissa tulevat miehet ovat esimerkiksi hyvin skeptisiä vertaistukiryhmien suhteen. Jälkeenpäin he ovat yllättyneitä sen toimivuudesta ja tulevat sanomaan, että olipa loistava juttu. Heille tulee kokemus, että jutteleminen ja kokemusten jakaminen on ihan normaalia, Pekkola kertoo.

Pekkola haluaisi, että mieserityinen näkökulma huomioitaisiin tulevaisuudessa paremmin.

– Tutkimustietoa kaivattaisiin – mitä miehet toivovat ja mitä he pelkäävät. Tutkimustieto on edistänyt monia asioita, joissa Suomi on ihan kärkiasemassa, kuten äitiysterveys. Samoin pitäisi hyödyntää tilaisuuksia, joissa miehiä välttämättä kohdataan. Tällä hetkellä jokainen tulee esimerkiksi kutsuntatarkastukseen. Sitä tilaisuutta kohdata nuoret miehet voisi hyödyntää monipuolisemmin, Pekkola pohtii.

Toiseuttaminen ja väkivalta – asiakkaan sensitiivinen kohtaaminen

Onko olemassa toiseutta? Varmasti on olemassa moninaisuutta ja ainutkertaisuutta. Jokainen ihminen on erilainen kuin minä. En voi koskaan tietää, mitä koet, ellen kysy. On haaste asettua toisen ihmisen asemaan. Jotakin jää minulta aina tavoittamatta siitä, kuka sinä olet ja miten koet maailman. Siksi sinä olet aina minulle toinen.

Miksi puhumme toiseuden kohtaamisesta ikään kuin jotkut ihmisryhmät olisivat toisia? Tietyt kokemukset ovat harvinaisia. Kaikkia niistä emme pidä toiseutena. Esimerkiksi reilusti yli kaksimetritäinen mies on melko harvinainen, mutta ei häntä pidetä niin toisenlaisena, että hänet pitäisi jollain erityisellä tavalla kohdata. Lyhytkasvuisia ihmisiä taas olemme voineet oppia toiseuttamaan. Harvinaislaatuinen tai outona pidetty voi olla kiehtovaa, omaperäistä ja arvostettua, esimerkiksi taiteessa. Taidetta ei pidetä toiseutena.

Toiseuden näkemisessä onkin osin kyse projektiosta, mikä tarkoittaa ihmisen sisäisten kokemusten heijastamista toisiin ihmisiin. Näemme toiseudessa sitä, mitä emme halua itsessämme kohdata. Empiirisissä tutkimuksissa on todennettu, että homo- ja biseksuaalisuuteen suhtautuvat ennakkoluuloisesti ne, jotka eivät kykene hyväksymään omia bi- tai homoeroottisia tunteuksiaan. Sukupuolen moninaisuutta taas pelkäävät ne, jotka eivät hyväksy omia sisäisiä kokemuksiaan sukupuolesta.

Lisäksi jokainen meistä voi tuntea arkuutta ottaa omakseen omia mieheyteen tai naiseuteen kulttuurisesti yhdistettyjä piirteitä, koska olemme kasvaneet kaksijakoiseen sukupuolijajatteluun. Olemme oppineet itsensensuuria. Kulttuurin ääni sisäisessä maailmassa voi esimerkiksi väittää, että jos olen nainen, en saa ilmentää miehisenä pidettyä. Siksi lähes jokaisella on projektiota liittyen sukupuoleen.

Jotkut ihmisryhmät ovat yhteiskunnassa kollektiivisten projektioiden kohteena, koska monet ihmiset pelkäävät, etteivät he vastaa jotakin yhteisön odotusta. Nämä normit voivat liittyä esimerkiksi sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, ulkonäköön, kehon piirteisiin, terveyteen, tapaan ajatella tai tuntea. Yksilö voidaan määritellä ryhmän edustajaksi ja ylikorostaa hänen jotakin ominaislaatuun. Hän ei silloin saa olla itsensä, kokonainen ihminen. Hänessä voidaan myös nähdä ominaisuuksia, joita hänessä ei edes ole.

Toiseuttaminen ja oudoksi tekeminen ovat väkivallan muotoja. Esimerkiksi annetaan ymmärtää ihmisessä olevan jotakin outoa siksi, että hän kuuluu sukupuolivähemmistöön – vaikka sukupuolen moninaisuus on luonnollinen, kaikissa kulttuureissa ja kaikkina aikakausina tunnettu asia.

Toiseuttaminen, vähemmistöt ja asiakaspalvelu

Laadukas asiakaspalvelu edellyttää kykyä itsensä pohtimiseen ja dialogiin. Huomatessani erityisen voimakkaan reaktion itsessäni voin kiinnostua omasta tarinastani. Miksi minun on vaikea kohdata juuri tämä asia tai ihminen? Miksi juuri väkivalta, uskonnollisuus tai feminiiniset miehet herättävät minussa voimakkaita tunteita? Rohkeus nähdä ja tunnistaa omia erilaisia puoliaan johtaa sekä omaan kasvuun ihmisenä että samalla laadukkaaseen asiakaspalveluun.

Vähemmistöihin kuuluvat usein toivovat, että palveluissa tunnetaisiin ryhmän erityiset tarpeet ja haasteet ja niihin osataisiin reagoida sensitiivisesti. Väkivallan muodoista sukupuolivähemmistöt kohtaavat erityisesti koulu-, lähisuhde- ja kunniaväkivaltaa, heihin netissä kohdistuvaa vihapuhetta ja disinformaatiota, hengellistä väkivaltaa, häirintää ja ahdistelua julkisilla paikoilla, syrjintää palveluissa sekä mikroaggressiota eli muuten hyvin käyttäytyvien ihmisten odottamatonta kyseenalaistamista, rajojen ylittämistä ja vitsailuja, joita muiden ihmisten kohdalla pidettäisiin sopimattomana. Edellä kuvatusta syntyy vähemmistöstressiä, joka on fysiologisia, psykologisia ja sosiaalisia reaktioita tähän paineeseen. Vähemmistöön kuuluva ei voi tietää, onko tämä turvallinen vuorovaikutus tilanne vai uusi koettelemus.

Kuva Nina Sirehi. Unsplash

Väkivaltatyön valmiuksia voi suoraan soveltaa sukupuolivähemmistöjen kohtaamisessa, koska yksilöt reagoivat vähemmistöpaikneeseen kuin pitkäkestoiseen henkiseen väkivaltaan. Ahdistus, masennus ja itsensä vahingoittamisen ajatukset ovat keskimääräistä yleisempiä, jos ihminen on alkanut sisäistää kielteisiä ennakkoluuloja. Ihmisillä on tarvetta pohtia omia selviytymisen ja suojautumisen keinojaan ja omia tapojaan voimaantua kohdattuaan toiseuttamista.

Kuuntelu ja kohtaaminen

Kohtaamisessa tärkeää on sensitiivisyys, kertojan uskominen ja puolella olo, kyvykkyyden ja kompetenssin näkeminen, arvostuksen ilmaisu ja itsemääräämisoikeuden kunnioitus. Ei kannata pelätä sen ilmaisemista, ettei tunne jotain asiaa. Toisaalta asiakasta ei tule käyttää opettajana, vaikka jokainen asiakas voi opettaa uutta elämästä, koska asiakas vaistoo, ettei nyt ole enää kyse hänen auttamisestaan, vaan työntekijän tarpeista oppia.

Asiakkaiden tarpeet ovat yksilöllisiä. Esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaan apua etsivä transsukupuolinen maahanmuuttajanainen voi tarvita apua väkivallan uhan katkaisuun ja traumaoireisiin, kuten ylivireystiloihin ja luottamuskriisiin. Toinen väkivaltaa kohdannut voi olla sisäistänyt oman kulttuurinsa kielteisiä uskomuksia transtaustaisista naisista. Hän voi tarvita tukea identiteettityöhön. On tärkeää kuunnella ja arvioida yhdessä asiakkaan kanssa hänen tarpeitaan.

Rakenteellinen väkivalta tarkoittaa esimerkiksi lainsäädännön ja instituutioiden käytäntöjen ylläpitämää väkivaltaa, joka ei ole tarkoituksellista. Esimerkiksi Suomen lainsäädäntö ei YK:n mukaan kunnioita ihmisoikeuksia, koska transsukupuolisilta edellytetään lisääntymiskyvyttömyyttä, jotta he saisivat omaksi kokeemalleen sukupuolelle juridisen vahvistuksen. Intersukupuolisia pieniä lapsia hoidetaan kirurgisesti vastaamaan sukupuolinormeja tietämättä lapsen tulevaa sukupuoli-identiteettiä ja kunnioittamatta lapsen itsemääräämisoikeutta omaan kehoonsa.

// On tärkeää nähdä yksilöiden vahvuudet ja kohdata jokainen ihminen ainutkertaisena, ei ryhmän edustajana.

Rakenteellinen väkivalta, samoin kuin asiakkaiden aiemmat kokemukset kiusaamisesta koulussa ja syrjinnästä terveyspalveluissa, heikentävät itsearvostusta ja uskoa omiin mahdollisuuksiin. Asiakkaiden luottamus viranomaisiin ja palveluorganisaatioihin on voinut heikentyä tai he eivät koe olevansa edes palveluiden arvoisia. Tällöin ammattilaisten ja vapaaehtoisten on erityisesti panostettava sensitiivisyyteen, asiakaslähtöisyyteen ja dialogisuuteen tukityössä sekä läpinäkyvyyteen ja palautteen vastaanottamiseen ja hyödyntämiseen oman organisaation käytäntöjä kehitettäessä.

Organisaatioiden vastuulla on tarjota tukea ja koulutusta työntekijöille. Rakenteisiin on pyrittävä vaikuttamaan. Kaikkien pitää voida asua turvatalossa kokematta siellä väkivaltaa. Kaikille pitäisi olla olemassa turvatalo, johon voi mennä. Esimerkiksi muunsukupuolinen ihminen voi olla epätietoinen, voiko hän saada tukea ja neuvoja ja päästä turvaan, jos väkivaltapalvelut ovat sukupuolitettuja. Transtukipiste järjestää vuosittain yhteistyössä Naisten Linjan kanssa suljetun kuuden viikon mittaisen nettiryhmän, joka on tarkoitettu vertaistueksi väkivallasta toipuville transfeminiineille ja johon voi osallistua nimimerkillä.

Asiakkaan kunnioitus

Laadukkaalle asiakastyölle on eduksi tunnistaa kulttuuripiirteiden vaikutuksia asiakkaan tilanteeseen ja ottaa niitä puheeksi, pitäen mielessä, että asiakas on paljon muutakin kuin taustansa ja että asiakkaalla on oikeus omiin arvoihinsa. Joissakin maissa väkivaltaa on käytetty systemaattisesti ihmisten ohjaamisessa vastaamaan sukupuoleen ja suuntautumiseen liittyviä normeja, mutta etnisestä taustasta voi löytyä myös erityisiä voimavaroja. Esimerkiksi aasialaisissa tai intialaisissa kulttuureissa on kulttuurisesti ja historiallisesti ollut olemassa kolmannen sukupuolen käsite.

Yksilölle voi olla tärkeää säilyttää yhteys perheeseensä ja yhteisönsä, vaikka nämä eivät ymmärtäisi hänen identiteettiään tai hänelle voi olla tärkeää löytää tapa yhdistää uskonnollinen identiteetti ja sukupuoli-identiteetti. Asiakkaan sisäisissä ristiriidoissa on tärkeää, ettei työntekijä kokonaan hylkää joitakin asiakkaalle tärkeitä arvoja ja identiteetin osa-alueita.

Auttamisen lähtökohtia ovat todellisuuden hyväksyminen ja asiakkaan kunnioitus. Siksi asiakkaan sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai seksuaalista suuntautumista ei tukityössä voi sivuuttaa.

Erityiset haasteet elämässä voivat johtaa ongelmanratkaisukyvyn ja resilienssin eli selviytymiskyvyn vahvistumiseen. Asiakaspalvelussa on tärkeää aina nähdä yksilöiden vahvuudet ja säilyttää usko ihmisen kykyyn selvitä ja kasvaa sekä kohdata jokainen ihminen ainutkertaisena, ei ryhmän edustajana.

Maarit Huuska

Setan Transtukipisteen johtava sosiaalityöntekijä, perheterapeutti

Maarit Huuska, kuva Seta

Vuoden 2015 alusta voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Teksti: Minna Korva-Perämäki

Yhdenvertaisuuslain toteutuminen tulee näkyä kaikissa viranomaistoiminnoissa ja palveluissa, jolloin viranomaisten on huolehdittava siitä, että hyvän hallinnon periaatteet, kuten asiakaslähtöisyys, neuvonta, asianosaisen kuuleminen ja päätöksen perustelevuus, toteutuvat kaikkien vähemmistöjen kohdalla.

Asiakaslähtöisten palvelujen kehittäminen yhdenvertaisuuden pohjalta edellyttää, että erilaisten asiakkaiden tavasta toimia on saatavilla riittävästi tietoa. Palvelujen kehittämisen jokaisessa vaiheessa tarvitaan kattavaa asiakasymmärrystä ja taustalla tulee olla vankka tahtotila ja halu kehittää palveluja, joissa tunnustetaan ja huomioidaan erilaisten asiakasryhmien ja yksilöiden erityispiirteet koko palveluprosessin ajan.

Suomen Mielenterveysseuran mielenterveyden edistämisen yksikössä asiantuntijana työskentelevä **Maija Hansen** kertoo perehtyneensä palvelumuotoiluun Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa monimuotokoulutuksena viimeisen parin vuoden ajan.

– Mitä enemmän syvennyn palvelumuotoiluun aiheena, sitä enemmän innostun sen monimuotoisuudesta. Palvelumuotoilu (service design) tarkoittaa erilaisten palvelujen innovointia, kehittämistä ja suunnittelua muotoilun menetelmin. Palvelumuotoilun keskeisenä tavoitteena on palvelun käyttäjälähtöinen suunnittelu siten, että palvelu vastaa erityisesti käyttäjien tarpeita, mutta myös palvelun tarjoajan tavoitteita.

– Näin rakennetaan asiakkaan luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Itse puhuisin palveluja suunniteltaessa tasa-arvon sijaan tai rinnalla oikeudenmukaisuudesta, jolloin palveluja suunnitellaan kullekin tarpeen mukaan, hän kuvailee.

Hansen jatkaa, että palveluiden kehittämisen ja järjestämisen lähtökohtana on empatia ja eri asiakassegmenttien tunnistaminen.

– Ei siis tarjota samaa kaikille vaan sitä mitä kukin tarvitsee ja mihin palveluntuottajalla on resursseja. Tunnistetaan palveluiden käyttäjistä erilaisia kohderyhmiä ja empatian (mitä asiakas tarvitsee ja haluaa, miten palvelun kokee ja ymmärtää) avulla kasvatetaan palvelun tarjoajan asiakasymmärrystä. Kohderyhmistä voidaan rakentaa käyttäjäprofiileja, joille tarjotaan juuri tämän kohderyhmän tarvitsemia palveluita ja ohjataan heitä niihin, hän selventää.

Hansen painottaa, että suurin ongelma erilaisia julkisia palveluja suunniteltaessa on yleensä se, että kohderyhmät nähdään kokonaisina suurina massoina, eikä erilaisia palveluja tarvitsevana yksilöinä tai ryhminä. Samoin monissa palveluissa keskitytään palvelun läpiviemiseen, ei niihin kompastuskohtiin, joita avamalla palveluja voitaisiin kehittää asiakasystävällisimmiksi.

– Palveluiden kehittäminen käyttäjälähtöisesti organisaatiolähtöisyyden sijaan auttaisi näiden kompastuskohtien madaltami-

Palvelumuotoilua ja yhdenvertaisuutta

LUOTTAMUKSEN LUOMISELLA KOHTI LAADUKKAAMPIA PALVELUJA

sessä tai poistamisessa. Erityisesti heikoimmassa asemassa olevien kannalta katsottuna palveluiden pitäisi olla niin ketteriä, että voimavarat riittäisivät niiden hakemiseen. Nyt näin ei ole, Hansen tiivistää.

Asiakkaita kuunnellen

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, poliittisesta tai ammatityhdistystoiminnastaan, perhesuhteistaan, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja, sillä perusoikeudet kuuluvat kaikille.

Hansen kertoo, että olennaista yhdenvertaisten palvelujen suunnittelussa on soveltaa alusta lähtien design for all -periaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että palveluja kehitetään lähtökohtaisesti kaikille sopiviksi sen sijaan, että kehitettäisiin erityispalveluja erityisryhmille. Tämä edellyttää avointa ja säännöllistä vuoropuhelua eri toimijoiden ja palveluja tarvitsevien kesken.

– Palveluja kehittäessä tulisi keskittyä kohderyhmän kanssa yhdessä tekemiseen ja yhteisen positiivisen polun luomiseen työntekijän ja asiakkaan kesken ja organisaatiotasolla johtaa tällaisen työn mahdollistamista. Palvelumuotoilun prosesseille tunnusomaista on, että asiakkaat ovat prosessissa mukana alusta lähtien. Näin voidaan varmistaa, että palvelu antaa arvoa asiakkaille, ei vain palveluntuottajalle.

// **Asiakaslähtöisyys on organisaation arvoihin ja toimintatapoihin perustuva strateginen päätös, johon koko organisaation johto ja henkilökunta ovat valmiita sitoutumaan.**

– Asiakaslähtöisyys on organisaation arvoihin ja toimintatapoihin perustuva strateginen päätös, johon koko organisaation johto ja

Suomen Mielenterveysseuran mielenterveyden edistämisen yksikössä asiantuntijana työskentelevä Maija Hansen huomauttaa, että julkisten palvelujen kehittämisen ongelma-kohtana on se, että erilaisia kohderyhmiä katsotaan suurina massoina, ei erilaisia palveluja tarvitsevinä yksilöinä. Kuva: Pia Inberg.

Poliisihallituksen poliisitarkastaja Måns Enqvist on iloinen siitä, että suomalaisten luottamus poliisiin on ollut jo pitkään yleisellä tasolla hyvä.

henkilökunta ovat valmiita sitoutumaan. Strategisen päätöksen taustalle tarvitaan kuitenkin aina asiakaslähtöistä kulttuuria, asenteita sekä toimintoja, joissa asiakkaiden tarpeita ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, kertoo Hansen.

– Johdon tehtävänä on toimia asiakaslähtöisen asenteen ja sen arvostuksen suunnan näyttäjänä. Kun palvelumuotoilu tapahtuu yhdessä asiakkaiden kanssa, palveluihin liittyvät erilaiset ongelmat kohdat selviävät ja niihin voidaan tehokkaammin puuttua. Arvostavan muotoilun avulla voidaan siis tuottaa tehokkaita ja ihmiskeskeisiä palveluratkaisuja, Hansen tiivistää.

Yhdenvertaisuus poliisin palveluissa

Poliisihallituksessa poliisitarkastajana toimiva **Måns Enqvist** sanoo, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat poliisien eri toimissa itsestään selviä asioita, sillä poliisin tehtävänä on vaalia ja turvata kaikkien ihmisten ihmisoikeuksia.

– Poliisi noudattaa ehdotonta nollatoleranssia rasismiin ja vihapuheeseen liittyen. Poliisin arvot ovat oikeudenmukaisuus, osaaminen, palvelu ja henkilöstön hyvinvointi ja poliisin strategiassa vahvistettujen arvojen mukaan poliisi on luotettava ja lahjomaton, hän painottaa.

Enqvist jatkaa, että yhdenvertaisuuslaki velvoittaa, että kaikkien viranomaisten tulee laatia yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelmaa varten viranomaisen tulee kartoittaa oman organisaationsa vahvuudet ja heikkoudet yhdenvertaisuuden toteutumisessa sekä laatia käytännönläheinen toimintasuunnitelma, jonka avulla tuloksia tulevaisuudessa kehitetään ja seurataan. Poliisihallinnolla ja poliisilaitoksilla on omat yhdenvertaisuussuunnitelmat, mitkä kulkevat linjassa Poliisihallituksen suunnitelmien kanssa.

– Poliisihallinnon tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, poliittisesta tai ammatityhdistystoiminnastaan, perhesuhteistaan, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä, hän painottaa.

Yhdenvertaisten palveluiden kehittäminen

Poliisitarkastaja Enqvist kertoo, että yhdenvertaisuuslaki velvoittaa poliisiviranomaiset muiden valtion ja kuntien viranomaisten ohella aktiiviseen yhdenvertaisuustyöhön.

– Poliisiin tulee viranomaisena olla edelläkävijä ja suunnannäyttäjä myös yhdenvertaisuuden suhteen. Tämän täytyy näkyä niin asiakaspalvelussa kuin uusien palvelujen kehittämisessä. Poliisihallituksen tavoitteina on luoda sellaiset palvelut, mitkä ovat tasapuolisesti saatavissa myös sähköisissä palveluissa. Poliisi toivookin, että eri palveluiden suunnitteluihin saataisiin eri kansalaisuuksia ja ryhmiä mukaan.

Enqvist jatkaa, että poliisi pyrkii ennalta estävän toiminnan avulla lisäämään yhteiskunnan turvallisuudentunnetta ja torjumaan rikoksia.

– Poliisin toiminnassa keskeistä on väkivallan vähentäminen, verkostoyhteistyön tehostaminen, tietojohtoisuuden vahvistaminen ja sosiaalisen median hyödyntäminen. Poliisin ennalta estävää toimintaa tehdään kaikilla poliisiorganisaation tasoilla ihmisten yhdenvertaisuus huomioon ottaen.

– Ennalta estävän toiminnan kautta poliisi pyrkii vieraillemaan kaikissa vähemmistöryhmissä ja näin samalla luodaan uusia rakentavia kontakteja ja luottamusta. Asiallisella ja kunnioittavalla toiminnalla poliisi edesauttaa sitä, että eri vähemmistöt ja syrjäytyneet sekä syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset luottavat poliisiin. Ensimmäinen askel luottamuksen syntymisessä on, että poliisi pyrkii tekemään oman toimintansa niin esteettömäksi ja yhdenvertaisuutta tukevaksi kuin mahdollista. Tämä voi konkretisoida esimerkiksi säännöllisinä verkostopalaverina alueen vähemmistöryhmien kanssa, kontaktihenkilöiden nimeämisinä poliisiin ja eri vähemmistöjen välillä.

Hyvä ja kantava esimerkki poliisin ennalta estävästä toiminnasta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa on Ankkuri-toiminta, minkä tarkoituksena on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä, hän huomauttaa lopuksi.

Kolttasaamelaiset, saamelaisten pieni vähemmistö

Teksti: Katja Huotari ja Sami Liukkonen

Kolttasaamelaiset ovat saamelaisen pieni, mutta vaikuttava vähemmistö. Kolttasaamelaisuuden värikkääseen ja luonnonläheiseen kulttuuriin kuuluu läheisesti ortodoksinen uskonto, koristeelliset käsityöt, tarinankerronta sekä koltansaamen kieli, jota puhuu äidinkielenään enää noin 300 henkilöä.

Saamelaiset ovat Euroopan pohjoisin ja EU-alueen ainoa alkuperäiskansa. Saamelaisia asuu Suomessa noin 10 000. Saamelaiset puhuvat saamen kieliä, joita on yhteensä kymmenen. Niistä kolmea puhutaan Suomen saamelaisalueella. Suomen saamelaiset voidaan siten kielellisesti jakaa kolmeen ryhmään: pohjoissaamelaisiin, inarinsaamelaisiin ja kolttasaamelaisiin.

Toiminnanjohtaja **Leena-Kaisa Åberg** kertoo, että Rikosuhripäivystyksen palveluiden tarjoaminen Pohjois-Suomessa on viime vuosina lisääntynyt.

– Olemme kääntäneet useita esitteitä me pohjoissaameksi, mutta valitettavasti koltan- ja inarinsaameksi esitteitä ei ole saatavilla. Silti rikosuhripalvelut ovat kaikkien käytettävissä, sillä tarvittaessa käytämme tulkkia, jotta kaikkia asiakkaita saavat tarvitsemansa palvelun, kertoo Åberg.

Palveluiden lisääntyminen saamelaisalueella on huomattu, mutta lisäpanostuksia vielä tarvitaan.

Rikosuhripäivystyksen palvelut ovat tervetullut lisä ja apu myös Kolttalaueelle. – Näkisin että sitä tulisi tuoda enemmän esille kaikkialla Pohjois-Suomessa ja näen että sen toimintaa sekä näkyvyyttä tulisi edelleen kehittää, esimerkiksi osallistumalla paikallisiin tuleviin tapahtumiin ja jakamalla esitteitä, jolloin tie-

Kolttasaamelaiset

Arvion mukaan kolttasaamelaisia on Suomessa noin 500, joista suurin osa asuu nimenomaisella kolttalaueella Inarin kunnan itäosassa Nellimin kylässä, Keväjärvellä ja Sevettijärvi-Näätämon alueella. Koltat evakuoitiin Suomeen ja asutettiin kolttalaueelle, kun Suomi menetti talvi- ja jatkosodassa Petsamon alueen.

Kartassa sinisellä on koko saamelaisalue, keltaisella inarinsaamenkielisten kielialue, vihreällä kolttien asuinalue Suomessa ja punainen piste on Sevettijärvi.

Tanja Sanila.

toisuus Rikosuhripäivystyksen tuomasta avusta lisääntyy, kertoo kolttien luottamusmies **Tanja Sanila** Sevettijärveltä.

– Kolttaluodelta on pitkä matka Inarin kunnan keskukseen Ivaloon, jossa kunnamme Rikosuhripäivystyksen toimitilat sijaitsevat. Tämän vuoksi uskon, että moni syrjäseudulla elävä rikoksenuhri jää varmasti useasti omilleen. Ehkä hänellä ei ole edes voimia alkaa painimaan sen ongelman kanssa, haluaako hän edes tuoda asiaansa ilmi rikosuhripäivystäjälle tai poliisille, pohtii Sanila.

Sanila kertoo, että syrjäseudulla, tällä pienellä alueella eletään monesti samassa arjessa epäillyn rikoksen tekijän kanssa. Asiasta koettu tuska on tällöin uhrista kenties vain helpompi unohtaa ja näin ongelmat voivat vain jatkua auttavan tahon näkemättä asiaa.

– Uhri tarvitsee jonkun ihmisen kuuntelemaan, tukemaan ja olemaan läsnä. Hänen kokemiaan asioita ei välttämättä edes voi tuoda esille netin tai puhelimen välityksellä. Siksi toivon lämpimästi, että

myös Rikosuhripäivystys jatkaa edelleen jalkautumistaan syrjäseuduillekin ja tuo edelleen kaivatun avun myös tänne kaukaisimmille tuntureille, aktiivinen kolttakulttuurin puolestapuhuja Tanja Sanila jatkaa.

Vahva oma kulttuuri

Koulutukseltaan taiteen maisteri ja nykyään myös ammattimainen taiteilija ja valokuvaaja Tanja Sanila tuntee hyvin kolttasaamelaisten kulttuurin.

– Kolttakulttuuri on vahva ja omaleimainen – ainakin ulkopuolisen silmistä katsottuna –, mutta kyllä me olemme ihan tavallista mukavaa porukkaa, jolla on toki juuret vahvasti siellä omassa elämässä, historiassa ja ajattelussa. Luonto on lähellä arkeamme joka tavalla ja monen elinkeino onkin edelleen vahvasti luontoon sidoksissa esimerkiksi poronhoidon ja kalastuksen muodoissa, kuvailee Sanila.

Sevetti on ollut minun sydämenkotini aina. Opiskeluvuoteni eli noin 10 vuotta

vietin maailmalla ja palasin sitten aikuisiällä takaisin juurilleni, sillä kolttakulttuuri ja sen kehittäminen on aina ollut tärkeä elämäntehtäväni ja sen ympärillä minä olen elämäni rakentanut. Esittelen useasti kuvissani kolttasaamelaista kulttuuria ja elämänmuotoja, jatkaa Sanila.

Kolttien luottamusmiehen työ on vain pieni osa-alue hyvinvoinnin ja kulttuurin kehittämisen kokonaisvaltaisessa työssä. Sanila muistuttaa, että niin yleiseen hyvinvointiin kuin myös kulttuurin kehittämistyöhön pitää uhrata myös omaa aikaa paljon, jos haluaa saada aikaan muutoksia.

– Uskon että suurin haaste tulevaisuudessa on myös täällä pohjoisessa kaikenlaisen yhteistyön juurruttaminen ihmisten arkeen. Nykypäivänä on tärkeää oivaltaa, että maailma muuttuu ja kehittyy nopeasti. Näin myös haasteisiin on vastattava nopeasti. Avoin maailma levittäytyy joka puolelle ja se tuo tapoja ja työtä myös meidän alueelle, vaikka emme haluaisi siinä mukana välttämättä edes olla.

Romanit, eurooppalainen vähemmistö

Romaniväestö on elänyt Euroopassa yli 500 vuotta ja on vieläkin yksi syrjityimmistä ja köyhimmistä ryhmistä koko Euroopan alueella.

Romanit kohtaavat päivittäisessä elämässään haasteita kaikilla elämän alueilla, aina työllistymisestä sosiaaliseen inkluusiioon, puhumattakaan siitä, että he ovat ulkona lähes kaikesta päätöksenteosta niin kansallisella kuin Euroopan tasolla.

Suomessa romanien asema on huomattavasti parempi kuin monessa muussa Euroopan maassa. Romanien asema on turvattu meillä elokuussa vuonna 1995 voimaan tulleessa perusoikeusuudistuksessa. Lain 14 §:n 3 momentissa säädetään: "Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan."

Perustuslain uudistuksen yhteydessä voimaan tullut yleinen syrjintäkielto saa tukea rikoslain 11 §:n 9 momentissa, jossa säädetään seuraavaa: "...jos virkatoimissa tai muuten asiakkaiden parissa työskentelevä henkilö ei kohtelee kaikkia tasaveroisesti rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, uskonnon tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi, on hänet tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi."

Kun syksyn 2015 jälkeen Suomeen haikutui noin 32 000 pakolaista hakemaan turvaa sodan jaloista, lähti muukalaisvihamielisyys raketin lailla nousuun, kuten näkyvä ja suora rasismikin, sen kohteeksi joutuivat ja joutuvat edelleen turvapaikanhakijoiden lisäksi myös Suomen perinteisen vähemmistöryhmän jäsenet, esimerkiksi romanit. Tämä näkyy niin harjoittelupaikkojen saamisen vaikeutena kuin ravintolan sisäänkäyntien eväämisinä etnisen taustan vuoksi, puhumatta kaupoissa ja kaduilla tapahtuvasta syrjinnästä. Romaneihin kohdistuva syrjintä näytti jo olevan vähentymässä, mutta nyt se on lähtenyt uuteen nousuun ja vaikeuttaa monien arkea.

Vähemmistö vähemmistössä

Stigmatisoituminen ja syrjäytyminen ovat lisääntyneet etenkin nuorilla romaninai-silla, vammaisilla ja niillä, jotka kuuluvat seksuaalivähemmistöihin. Moni 'vähemmistönä vähemmistössä' elävä romani joutuu päivittäin moniperustaisen syrjinnän kohteeksi. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat romanit, etenkin romaninuoret, joutuvat usein omassa yhteisössään ja työssään jopa viranomaisten toimesta hyljeksityiksi, väkivallan tai syrjinnän kohteeksi.

” Moni 'vähemmistönä vähemmistössä' elävä romani joutuu päivittäin moniperustaisen syrjinnän kohteeksi.

Vaikka Yhdysvalloissa käynnistynyt ja Euroopankin saavuttanut seksuaalivähemmistöjen ja sukupuolivähemmistöjen

Janette Grönfors.

oikeuksia ajava liike on jo toiminut länsimaissa lähes 50 vuotta, se ei ole vielä pystynyt huomioimaan romanivähemmistöön kuuluvien seksuaalivähemmistöjen tarpeita ja toiveita. Tämä johtuu monistakin eri syistä, eikä vähiten siitä, että romaniyhteisöissä on pitänyt ja pitää edelleenkin peittää seksuaalivähemmistöön kuulumisensa. Aktivistina toimiminen on ollut vaikeata, lähes mahdotonta, ja on sitä edelleenkin. Näin on myös Suomessa.

Romaniyhteisössä on aina ollut seksuaalivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä, jotka ovat olleet yleisesti yhteisön jäsenten ja myös niin kutsuttujen romanijohtajien tiedossa. Tässä yhteydessä on mainittava se, että monet seksuaalivähemmistöihin kuuluvat romanit ovat kuitenkin valinneet perinteisemmän tien eli käyttävät perinteistä romanasua ja perustavat perheen lapsineen. He toteuttanevat sitten todellista seksuaali-identiteettiään jollain muulla tavalla muissa kaupungeissa kuin kotikaupungeissaan, tai ulkomailla. On toki myös niitä, jotka piilottavat identiteettiään koko elämänsä ajan. Viimeksi mainittu on raskas ratkaisu, mutta ehkä ainut, jotta lähisuku tai perhe eivät hylkäisi. Suomessa romanikulttuurin perusta on vanhempien kunnioitus, häveliäisyys, suku ja puhtaus.

Suhtautuminen seksuaalivähemmistöihin yhteisön sisällä on myös sukupuolikosyminen. Romanimiesten suhteet ja aviottomat lapset eivät ylitä useinkaan uutiskynnystä romaniyhteisössä. Romaninohommiesten tekemisiä pohditaan lä-

Romaniyhteisöissä on pitänyt ja pitää edelleenkin peittää seksuaalivähemmistöön kuulumisensa. Aktivistina toimiminen on ollut vaikeata, lähes mahdotonta, ja on sitä edelleenkin.

hinnä heidän omissa kaveripiireissään, mutta ne eivät aiheuta romaniyhteisössä pahennusta pahempaa varsinkaan silloin, jos miehellä on kuitenkin vaimo ja lapsia tai ainakin lapsia.

Romaninaisia, joiden epäillään tai tiedetään olevan lesboja, voidaan sen sijaan lähteä avoimesti sanan mukaisesti ajamaan takaa, syrjiä, mustamaalata sosiaalisessa mediassa, työpaikoilla ja romaniyhteisössä. Heidän elämästään voidaan tehdä helvettiä ja heitä voidaan jopa pahoinpidellä. Näiden naisten on äärettömän vaikea saada apua, koska he eivät uskalla nimetä takaa-ajajiaan koston pelossa. Ongelmana on se, että romanikulttuurin sisäisiä kysymyksiä liitetään usein kulttuuriin ja ne jätetään romaniyhteisön ratkaistavaksi, eikä oteta selvää; näin myös tapauksissa, joissa poljetaan ihmisoikeuksia.

Transsukupuoliset ja transvestiitit ovat myös osa suomalaista romaniyhteisöä kuten muutakin suomalaista yhteiskuntaa. Heihin suhtaudutaan vaihtelevasti, osa säälii, osa ei ymmärrä ja siksi ehkä tuomitsee, mutta on myös niitä, jotka suhtautuvat heihin neutraalisti.

2000-luvun alusta alkaen olen opettanut ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuuteen liittyvää kokonaisuutta sadoille romaneille Suomessa, mutta joutunut lähes aina jättämään seksuaalivähemmistöjen ihmisoikeudet luentojeni ja teettämieni harjoitusten ulkopuolelle ryhmän toivomuksesta. Kuitenkin väitän, että vuosikymmenien työ ei ole mennyt hukkaan. Vähän kerrassaan suomalaisessa romaniyhteisössä on opittu ihmisoikeuksista se, että ne kuuluvat kaikille, ovat luovuttamattomat ja universaalit riippumatta ihmisen taustasta.

Janette Grönfors, sosionomi ja humanististen tieteiden maisteri, on tehnyt vähemmistöjen ja ihmisoikeusasioiden parissa töitä vuodesta 1988. Hän johtaa Ei rasismille! -hanketta Suomen Punaisessa Ristissä.

Kirjoitus on julkaistu laajempana blogina elokuussa 2017 Seta ry:n ja Kulttuuria kaikille -palvelun Suomi 100 – Sateenkaaren väreissä -sivustolla. suomi100-sateenkaarenvareissa.fi

Rikosilmoituksen saa tehdä kielellä, jota osaa puhua riittävästi

Teksti: Sami Liukkonen

Henkilö, joka on joutunut rikoksen kohteeksi tai epäilee joutuneensa rikoksen kohteeksi, voi tehdä rikosilmoituksen millä tahansa poliisilaitoksella. Rikosilmoituksen voi tehdä henkilökohtaisella käynnillä, puhelimella tai vähäisemmistä rikoksista poliisin verkkosivujen sähköisellä verkkolomakkeella.

Rikosasian saattaminen rikos-oikeusprosessiin edellyttää rikosilmoitusta. Esitutinnan käynnistämistä varten poliisi tarvitsee mahdollisimman tarkkan kuvauksen siitä mitä on tapahtunut ja ketkä ovat asianosaisia eli rikokseen epäiltyjä ja rikoksen uhreja. Myös mahdolliset silminnäkijät tulee ilmoittaa poliisille. Poliisi kirjaa rikosilmoitustiedot poliisiasiain tietojärjestelmän tutkinta- ja virka-apujärjestelmään. Myös vahingonkorvauksen saaminen edellyttää, että tapahtumista on tehty rikosilmoitus.

Rikosilmoitus on hyvä tehdä mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Näin poliisi pääsee nopeasti tutkimaan rikosta ja rikoksen selvittäminen voi olla helpompaa. Rikosilmoituksen teossa on oikeus

käyttää kieltä, jota ymmärtää ja osaa puhua riittävästi.

– Vierasta kieltä käyttävä rikosilmoituksen tekijä voi tulla tekemään rikosilmoituksen järjestöjen lähettämänä tai saatamana. Tällöin rikoksen uhrilla on usein mukana jo tulkki tai muu uhrin käyttämä kieltä osaava henkilö. Mikäli tulkkia ei ole ja se tarvitaan, niin poliisi hoitaa

tulkin järjestämisen paikalle. Mikäli tulkkia ei saada paikalle samana päivänä, rikosilmoituksen tekoon varataan aika, joka sopii ilmoituksen tekijälle ja tulkille, kertoo ylikomisario **Veli Hukkanen** Helsingin poliisista.

– Poliisilla on käytössään runsaasti tulkkeja ympäri maata ja poliisin esitut-

kinnassa käyttämille tulkeille on tehty turvallisuus selvitys. Yleensä tulkin saaminen paikalle onnistuu varsin helposti, mutta harvinaisempien kielten kohdalla tulkkia voidaan joutua etsimään kauemmin, kertoo Hukkanen.

Rikosilmoituksen voi tehdä, vaikka tekijä olisi alle 15-vuotias. Alle 15-vuotias ei joudu vastaamaan teosta oikeudessa, mutta hänen pitää korvata aiheuttamansa vahinko. Asianomistajarikoksia poliisi ei tutki ellei asianomistaja vaadi rangaistusta. Tahallinen väärin tietojen antaminen on rangaistava teko.

Ilmoituksen tekijän ei tarvitse olla rikoksen uhri. Rikosuhripäivystyksen palvelupisteisiin ympäri maata voi olla yhteydessä, jos haluaa keskustella rikosilmoituksen tekemisestä. RIKUn tukihenkilöt voivat olla myös tukena poliisilaitoksella rikosilmoituksen tekemisessä. Rikosilmoitus tehdään yleensä poliisilaitoksen yleisellä asiointitiskillä, jossa luotamuksellisuuden säilyttäminen voi olla hankalaa. Tarvittaessa asiakas voi pyytää erillistä tilaa rikosilmoituksen tekemistä varten.

Rikosilmoitus on poliisille tehtävä ilmoitus tapahtuneesta rikoksesta. Rikosilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, millä poliisi asemalla tahansa, ja poliisilla on velvollisuus ottaa ilmoitus vastaan.

Rikosilmoitusta varten tarvittavat tiedot:

- kuvaus siitä, mitä on tapahtunut ja miten
- tarkka tapahtuma-aika ja -paikka
- tekijän nimi, jos se on tiedossa
- tekijän tuntomerkit
- minne päin ja miten tekijä pakeni
- jos tekijä liikkui jollain ajoneuvolla, ajoneuvon rekisterinumero ja muut tuntomerkit
- tekijän vaarallisuus

Paperittomat työmarkkinoiden armoilla

Teksti: Heli Yli-Räsänen

Paperittomia on Suomessa monesta eri lähtökohdasta. Ilman papereita työllistyminen on lähes mahdotonta. Tämä taas johtaa pimeään työntekoon, mikä altistaa haavoittuvassa asemassa olevan paperittoman hyväksikäytölle.

Paperittomalla tarkoitetaan lähtökohtaisesti sellaista henkilöä, jolla ei tällä hetkellä ole lainmukaista oleskelulupaa Suomessa. Tässä tilanteessa voi olla eri syistä.

– Useinhan kun puhutaan paperittomista, tarkoitetaan pelkästään niitä henkilöitä, jotka ovat hakeneet Suomesta turvapaikkaa ja saaneet kielteisen päätöksen, mutta jääneet silti Suomeen. Tämä on yksi ryhmä, mutta paperittomaksi voi päätyä muutenkin: jotkut ovat tulleet turistiviihumilla ja päätyneet jäämään esimerkiksi perheenjäsenen tai kumppaninsa luokse. Joillakin on aiemmin ollut oleskelulupa esimerkiksi työn perusteella, eivätkä he ole onnistuneet löytämään uutta työtä entisen työsuhteen loputtua, kertoo Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien auttamistyön koordinaattori **Pia Marttila**.

Paperittomiin rinnastettavassa asemassa olevat EU-kansalaiset, joilla on oikeus oleskella Suomessa, mutta ei perustetta rekisteröityä virallisesti asukkaaksi, voivat hakea töitä ja ottaa työn heti vastaan. EU:n ulkopuolisista maista tulevat paperittomat puolestaan joutuvat samassa tilanteessa hakemaan oleskelulupaa, jonka käsittelyssä kestää kauan. Tällöin työsuhteen täytyy täyttää tiettyjä ehtoja, jotta sen perusteella voisi saada oleskeluluvan.

– Paperittomat saattavat pelätä käännytämistä eivätkä uskalla olla yhteydessä viranomaisiin missään asiassa. He eivät välttämättä tiedä onko heidän palauttamisensa mahdollista ja pelkäävät viran-

omaisyhteistyötä, koska siitä voi tulla ikäviä seurauksia, Marttila kertoo.

Pakolaisneuvonnan lakimies **Jasmiina Jokinen** kertoo, että sellaisenkin paperittoman, jota ei voi käännättää, voi poliisi kuitenkin ottaa säilöön, jos laissa säädetty säilöönoton edellytykset muuten täyttyvät.

EU-maiden ulkopuolelta tulevan paperittoman matka työhön on pitkä ja hankala. – Saadaksesen työperusteisen oleskeluluvan EU:n ulkopuolelta tulevan paperittoman täytyy ensin tehdä työsopimus kokopäivätyöstä. Sitten hänen pitää jättää oleskelulupahakemus tämän työn perusteella (jos muuta oleskelulupaperustetta ei ole) ja odottaa päätöstä Migriltä eli Maahanmuuttovirastolta usein yli puoli vuotta. Monet työnantajat eivät voi odottaa näin pitkiä aikoja. Ennen Migrin päätöstä TE-keskus (Työ- ja elinkeinopalvelut) tekee niin sanotun osapäätöksen, jossa he arvioivat, että olisiko kyseiseen työhön tarjolla työvoimaa, jolla on jo Suomessa työnteko-oikeus. Tätä kutsutaan saatavuusharkinnaksi. Osapäätöksessä arvioidaan myös, ovatko työehdot riittävän hyvät. Jos TE-keskuksen osapäätös on positiivinen, lupa menee vielä Migrin harkintaan.

Saatavuusharkintaan on joitain poikkeuksia aluehallintovirastoittain. Esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto on todennut, että siivousalalla on krooninen työvoimapula eikä saatavuusharkintaa tällöin tehdä.

Eivätkä matkan mutkat siihen loppu. – Niille, joilla ei ole passia, ei pääsääntöisesti myönnetä työperusteista oleskelulupaa. Pitää olla voimassa oleva matkustusasiakirja, Jokinen kommentoi.

Marttila arvioi, että paperittomien pimeän työn tekeminen on lisääntynyt, koska paperittomien määrä Suomessa on viime aikoina kasvanut.

– Valitettavasti asiakkaaksemme tulee koko ajan lisää henkilöitä, joiden epätoivoa ja vaihtoehtojen puutetta on käytetty hyväksi työmarkkinoilla. Kyseessä voi olla alipalkkausta, täysin palkattomana tai

ilman vapaapäiviä työskentelyä tai jopa ihmiskauppaa. Ihmiskaupan lisäksi muita rikosnimikkeitä voivat olla esimerkiksi työsyryntä, kiskonnantapainen työsyryntä, kiskonta tai törkeä kiskonta.

// Työnantajalle hyöty on siis iso ja riski pieni, se on toisen huonon aseman hyväksikäyttöä.

Marttila ei ole työssään koskaan tavannut pimeästi työllistynyttä paperitonta, jolle maksettaisiin työehtosopimuksen mukaista palkkaa, ja joka saisi hänelle kuuluvat lomat, vapaat ja muut edut, ainakaan täysimääräisenä.

– Tarkoitus voi vaikuttaa oikein hyvältä: tarjota henkilölle työtä, josta hän saa sentään sen verran rahaa, että hänellä on varaa perustarpeisiin. Mutta työnantajahan tästä eniten hyötyy, sillä hän saa puoli-ilmaista työvoimaa ja voi vaatia työntekijältä kohtuuttomia, hyväksikäyttää tätä tämän heikon aseman vuoksi. Työntekijä ei usein uskalla raportoida hyväksikäyttöä kellekään. Työnantajalle hyöty on siis iso ja riski pieni, se on toisen huonon aseman hyväksikäyttöä. Alussa molemmin puolin hyvältä diililtä kuulostavat järjestelyt ovat joskus myös kehittyneet niin, että ne sisältävät koko ajan enemmän hyväksikäyttöä ja huonompia työ- ja elinolosuhteita.

Paperiton voi olla yhteydessä Rikosuhripäivystykseen luottamuksellisesti. Asiakkaan tilanteesta ei koskaan kerrota kellekään ulkopuoliselle ilman asiakkaan suostumusta.

– Meihin ollaan yhteydessä esimerkiksi silloin, kun vielä mietitään omia vaihtoehtoja ja halutaan kuulla mahdollisuuksista saada apua. Valtiolla on myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä, joka tarjoaa apua ihmiskaupan uhreille, ja josta voi kysyä apua anonyymisti.

Kuva Cristian Newman, Unsplash

Ikäihmisten taloudellinen hyväksikäyttö

Seuraavan viidentoista vuoden aikana yli 80-vuotiaiden määrä tulee kolminkertaistumaan. Sairaudet, toimintakyvyn heikkeneminen sekä riippuvuus toisen avusta lisäävät riskiä joutua taloudellisen hyväksikäytön kohteeksi.

Suurin osa ikäihmisistä pystyy hoitamaan raha-asiansa hyvin itsenäisesti tai avustettuna. Ikääntyminen itsessään ei heikennä henkilön kykyä huolehtia raha-asioistaan tai tehdä niitä koskevia päätöksiä.

Sairaudet, toimintakyvyn heikkeneminen sekä riippuvuus toisen avusta lisäävät riskiä joutua taloudellisen hyväksikäytön

kohteeksi. Muistia heikentäviin sairauksiin sairastuu vuosittain joka neljäs yli 65-vuotias. Muistisairauksien lisääntyminen altistaa myös kaltoinkohtelulle.

Joka neljäs yli 65-vuotias on kohdannut kaltoinkohtelua, joista moni juuri taloudellista kaltoinkohtelua. Viime vuosina on saatu lukea lehdistä poikkeuksellisen paljon tilanteista, joissa ikäihmiset ovat joutuneet huijatuksi ja taloudelli-

sen hyväksikäytön kohteeksi. Tekijä on useimmissa tapauksissa ikääntyneen lähisukulainen tai muu lähipiiriin kuuluva. Kuitenkin yhä kasvavampi suunta on, että tekijänä on ikääntyneelle ennestään tuntematon henkilö, joka ikääntyneen tilannetta hyväksikäyttäen käyttää saamaansa luottamusta väärin.

Ikäihmisiin kohdistuvat petokset lisääntyneet

On järkyttävää, että yli 65-vuotiaisiin kohdistuvat petosrikokset ovat lisääntyneet rajusti tämän vuosikymmenen alusta lähtien. Tapauksissa, joissa ilmoitetun petosrikoksen asianomistaja on yli 65-vuotias, on voimakasta kasvua viime vuosien aikana. Poliisille ilmoitettiin vuonna 2010 yhteensä noin 1000 petosta, joissa asianomistaja oli yli 65-vuotias. Vuonna 2016 vastaavien ilmoitusten määrä oli jo noin 3600.

On kohtuutonta, että ikäihmisen heikkoo asemaa käytetään rikollisessa ja epäeettisessä mielessä hyväksi. Tämä ilmenee esimerkiksi erilaisena pakkomyyntinä, kuten puhelinmyynnin epäeettisinä muotoina tai tarpeettomien tuotteiden tai palveluiden myyntinä, joita voivat olla turhat kotiremontit ja tarpeettomat vakuutukset. Ikääntyneitä on huijattu muun muassa sijoitustoimintaan liittyen, heiltä on urkkimalla viety salasanoja sekä pankkitunnuksia ja he ovat joutuneet ryöstön kohteeksi esimerkiksi valepoliisien tai katuryöstäjien taholta.

Taloudellista hyväksikäyttöä on monenlaista, kuten rahan tai omaisuuden anastamista, haltuunottoa tai väärinkäyttöä ilman ikääntyneen lupaa. Se voi olla uhkailua, pakottamista ja painostamista tai harhauttamista, jolla pyritään saamaan ikääntynyt henkilö myymään tai luovuttamaan omaisuuttaan, laatimaan valtakirja iäkkään henkilön omaisuuden hoitamiseksi tai allekirjoittamaan testamentti vastoin hänen etuaan. Myös painostamista antamaan ennakkoperintö, laina tai lahja esiintyy. Ikääntynyt saatetaan viedä arvioitavaksi muulle kuin omalle lääkärille tavoitteena pääsy edunvalvojaksi. Muotoja on monia.

Hälytyskellot soivat, jos iäkkään seurassa on joku entuudestaan tuntematon henkilö, joka vaikuttaa painostavan tai henkilö, joka on erityisen kiinnostunut henkilön raha-asioista. Huoli voi herätä, jos huomaa, että ikääntyneen asiakkaan omaa tahtoa ja itsemääräämistä rajataan tai jos iäkkään henkilön käyttäytyminen tai ulkomuoto muuttuu.

Hyväuskoisuus ja riippuvuus muista lisäävät riskiä

Suurin riski joutua taloudellisen hyväksikäytön uhriksi on niillä, jotka tarvitsevat apua raha-asioidensa hoitamisessa tai jotka eivät ole koskaan niitä hoitaneet itsenäisesti. Myös ne, joilla toimintakyky on alentunut vamman tai sairauden johdosta ovat erityisessä riskiryhmässä.

Turvallisen vanhuuden puolesta Suvanto ry työskentelee ikäihmisten kaikenlaisen kaltoinkohtelun, myös taloudellisen hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja auttaa asiakkaita kaltoinkohtelutilanteissa esimerkiksi auttavan puhelimensa Suvantolinjan (0800 06776) avulla.

Suvanto-linjalle tulleiden puheluiden määrä on viimeisen kolmen vuoden aikana nelinkertaistunut. Vuonna 2016 joka kolmannen soiton aiheena oli ikääntyneen taloudellinen hyväksikäyttö tai muu omaisuuteen liittyvä epäselvyys. Suvantolinjan lakineuvontaan tulleista puheluidista kaksi kolmesta koskee ikääntyneen taloutteen ja omaisuuteen liittyviä vaikeuksia ja hyväksikäyttöepäilyjä.

Teemme yhteistyötä eri viranomaisien, kuten poliisin kanssa

Julkistimme tänä vuonna oikeusministeriön rahoittaman TIKKA-hankkeen puitteissa pankeille ja maistraateille oppaan, jossa ohjeistetaan tarttumaan herkästi ikääntyneeseen henkilöön kohdistuvaan taloudellisen kaltoinkohtelun epäilyyn. Ikääntyneiden taloudellinen hyväksikäyttö on mitä suuremmassa määrin piilorikollisuutta. Vain törkeimmät tapaukset tulevat esiin ja poliisin tietoon.

Pankkitoimihenkilöt ja maistraatin henkilökunta ovat avainasemassa tilanteiden tunnistamisessa ja puuttumisessa. Konkreettiset toimintaohjeet ja työkalupakki tehostavat työntekijöiden toimintaa kiinnittämään huomiota riskitilanteisiin, nopeuttavat tilanteisiin puuttumista, estävät vakavampien rikosten toteutumista ja lisäävät yleistä turvallisuuden ilmapiiriä.

Kesäkuussa 2017 julkistettiin myös arjen turvallisuusopas ikääntyneille, joka on toteutettu yhteistyössä Vanhustyön keskusliiton kanssa. Siinä on ohjeita, kuinka omaa tai läheisten arjen turvallisuutta voi vahvistaa ja kuinka iäkäs voi toimia esimerkiksi sinnikkäiden myyjien kanssa.

Luottamuksen väärinkäyttö haavoittaa

Monesti taloudellinen hyväksikäyttö tapahtuu ikäihmisen lähipiiriin kuuluvien henkilöiden toimesta. Ikääntyvän äidin tai isän tili saatetaan tyhjentää eläkepäivänä, vaaditaan rahallista avustamista tai muutetaan esimerkiksi asumaan lupaa kysymättä iäkkään omaisen kotiin.

Haavoittavinta taloudellinen hyväksikäyttö onkin juuri silloin, kun se tapahtuu luottamuksellisissa ihmissuhteissa. Hyväksikäyttö jää usein pimentoon sen aiheuttaman häpeän vuoksi ja koska iäkäs haluaa suojata läheisiään asian esiintuomisen seurauksilta. Iäkäs henkilö saattaa jopa ajatella, että huono kohtelu on ansaittua tai se täytyy kestää osana läheisen roolia silloinkin, kun hänen oma tilanteensa on jo tukala ja kohtuuton. Läheisissä ihmissuhteissa tapahtuva ikäihmisten kaltoinkohtelu on usein tabu, joka on uskallettava nostaa vahvemmin yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Päihde- ja mielenterveysongelmien kanssa painiva aikuinen lapsi tai lapsenlapsi saattaa käyttää ikäihmistä taloudellisesti hyväksi. Taloudelliseen väkivaltaan voi liittyä ja liittyä tällaisissa tilanteissa usein myös muuta uhkaamista, kiristystä ja väkivaltaa.

Yksi näi syys saattaa ajaa monenlaisiin epätoivoisiin tekoihin. Juttukumppani n kai puuta voit täyttää sopivasti kohdalle osuva myyjä.

Ikäihmisten hyväntahtoisuutta käytetään toisinaan julmalla tavalla hyväksi. Moni ikäihminen saattaa myös olla herkempi altistumaan esimerkiksi internetin kautta tapahtuville taloudellisille huijauksille, koska internetmaailma voi olla vieraampi kuin nuoremmille. Ihmisen perustarpeita käytetään hyväksi, kuten vuoro-vaikutuksen, rakkauden ja hyväksytyksi tulemisen tarvetta. Rakkauden perässä useampi iäkäs ihminen on lähettänyt uskomattomiakin summia ulkomaalaisille rakkailleen. Usein nettihuijarit lähestyvät erittäin ammattitaitoisesti ja lavastavat

jopa skype-puheluita saadakseen luotamuksen rakennettua tällaisissa Auer-vaara-tilanteissa. Iäkkään elämäkumppaniksi saattaa löytyä erittäin vaikeassa elämäntilanteessa oleva nuori ihminen, joka häikäilemättömästi elää toisen kustannuksella.

Kaiken ikäiset ovat herkkiä tulla huijatuksi viranomaisia jäljitteleville yhteydenottajille, kuten viime aikoina esillä olleet pankkien tai verottajan nimisessä lähetetyt huijaussähköpostit ovat osoittaneet. Yksinäisyys saattaa ajaa monenlaisiin epätoivoisiin tekoihin, kun juttukumppanin kaipuuta voi täyttää esimerkiksi sopivasti kohdalle osuva myyjä.

Maistraattien määräämät edunvalvojat ovat oleellisessa asemassa, jos henkilö ei itse kykene huolehtimaan itsestään ja varallisuuttaan koskevista asioista. Pelkkä edunvalvojan nimeäminen ei aina ratkaise asiaa, vaan esimerkiksi oikeustoimikelpoisuutta voidaan joutua rajamaan.

Taloudellisen kaltoin kohtelun tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi tarvitaan herkkää otetta meiltä kaikilta. Ikäihmiset täytyy suojata tämänkaltaiselta hyväksikäytöltä.

Satu Taiveaho
toiminnanjohtaja
Turvallisen vanhuuden puolesta
– Suvanto ry

SUVANTO RY

- Turvallisen vanhuuden puolesta
- Suvanto ry on kansalais- ja asiantuntijajärjestö
- Tarkoituksena on ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoin kohtelun, hyväksikäytön ja väkivallan ehkäiseminen sekä tietoisuuden lisääminen
- Suvanto on perustettu vuonna 1990
- Suvanto-linja 0800 067 76
 - Suvanto-linja päivystää tiistaisin ja torstaisin klo 12–16
 - Lakineuvonnan juristi vastaa samasta numerosta parillisten viikkojen keskiviikkoina klo 16–18
 - Soittaminen Suvanto-linjaan ei maksa mitään

Syyttämättäjättämispäätös on kova paikka rikoksen uhrille

Teksti: Sami Liukkonen

Rikosilmoituksen ja esitutkinnan jälkeen rikos ei aina etene syyttäjältä eteenpäin syytteen nostamiseen ja käräjäoikeuteen. Syyttäjä voi tehdä syyttämättäjättämispäätöksen muun muassa siksi, että näyttöä rikoksesta on liian vähän, syyteoikeus on vanhentunut tai rikosta ei arvioida tapahtuneen.

Rikosuhripäivystyksen toiminnanohjaaja Anne Veijola on työssään lukemattomia kertoja ollut tilanteessa, jossa rikosilmoitus ei ole edennyt syyttäjältä eteenpäin.

– Täytyy muistaa, että suuri osa rikosilmoituksista etenee rikosprosessissa eteenpäin ainakin Rikosuhripäivystyksen asiakkaiden kohdalla, mutta on myös tapauksia, joissa näin ei käy. Yleisimmin on kyse siitä, että näyttöä rikoksen tapahtumisesta ei ole saatu kerättyä riittävästi poliisin suorittamassa esitutkinnassa. Yleisimmin näin käy seksuaalirikospauksissa. Tämä on tavallaan ymmärrettävää, koska seksuaalirikokset yleensä tapahtuvat tilanteissa, joissa ei ole tekijän ja uhrin lisäksi muita henkilöitä. Todistajien puuttuessa tilanne on niin sanottu sana vastaan sana -tilanne, jolloin muilla todisteilla on entistä suurempi painoarvo, kuvailee Veijola.

Syyttämättäjättämispäätös on syytä lukea yhdessä

Syyttämättäjättämispäätös on syyttäjän kirjallisesti laatima perusteltu päätös. Päätöksen perusteluista on ilmevä ne seikat ja todisteet sekä näytön arviointi ja oikeudellinen päättely, joihin päätös perustuu.

– On erittäin tärkeää, että joko uhrin asianajaja tai tukihenkilö lukee päätöksen yhdessä uhrin kanssa. Päätös on usein vaikeahkoa viranomaiskieltä, jolloin yhdessä lukeminen helpottaa sen sisällön ymmärtämistä. Meillä Rikosuhripäivystyksessä ollaan

Anne Veijola, kuva Sami Liukkonen.

tottuneita käymään läpi myös syyttämättäjättämispäätöksiä. Usein näistä päätöksistä käy selville, että rikoksen uskotaan kylä tapahtuneen, mutta syytteen nostamiseen vaadittavaa näyttöä ei ole saatu kerättyä. Tämä on usein hyvin merkityksellinen tieto uhrille, joka pohtii, että uskotaanko häntä, kertoo Veijola.

– Vaikka rikos jäisi syyttämättä, on uhrille merkityksellistä saada puhua asiasta ihmisten kanssa, jotka uskovat häntä. On tärkeää, että kokee niin poliisin, syyttäjän kuin Rikosuhripäivystyksen työntekijän ja tukihenkilön uskovan uhrin kertomusta tapahtumien kulusta. Kokemus, että tulee kuulluksi, on tärkeä rikoskokemuksesta selviytymiseen, muistuttaa Veijola.

Elisa Trejtnar, kuva Sami Liukkonen.

Rikosilmoitus on uhrin tärkein päätös

Ei ole harvinaista, että rikoksen uhrin ottavat Rikosuhripäivystykseen yhteyttä ja kertovat itse epäilevänsä, että tuskin tässä tapauksessa riittää näyttö, kertoo toiminnanohjaaja Anne Veijola.

– Tämä on hyvin ymmärrettävää, mutta totean heille, että näytön etsiminen rikostapahtumaan on poliisin tehtävä, ei uhrin. Uhrin tärkein päätös on se, että tekeekö hän kohtaamastaan rikoksesta rikosilmoituksen vai ei. Yritän kuvata uhrille mahdollisimman konkreettisesti, että mitä hänen tapauksessa rikosilmoituksen tekemisestä seuraa. Uhrin on hyvä tietää, että rikosprosessi saattaa kestää useita vuosia, eikä kukaan voi luvata uhrille, että tekijä saa varmasti tuomion tekemästään rikoksesta.

Veijolan kokemuksen mukaan ne tapaukset, joissa rikosprosessi on edennyt käräjäoikeuteen saakka, mutta tekijä ei olekaan saanut tuomiota, ovat raskaimpia uhreille.

Vuosia kestänyt rikosprosessi on ollut uhrille hyvin rankka. Hän on joutunut kertomaan rikostapahtumasta seikkaperäisesti uudestaan ja uudestaan prosessin eri vaiheissa. Hän on myös joutunut kohtaamaan tekijän oikeudessa.

Veijolan kokemuksen mukaan uhrille ei ole niinkään merkityksellistä tuomion ankaruus, mutta tekijän vapauttaminen voi jopa romahduttaa uhrin.

Jos käräjäoikeus hylkää syytteen, ratkaisuun tyytymätön niin syyttäjä kuin asianomistajakin voi hakea siihen muutosta hovioikeudelta.

– Jos syyttäjä ei nosta syytettä, mutta uhri haluaa vielä jatkaa asian rikosoikeudellista selvittämistä, on ainoana keinona oikeastaan käyttää niin kutsuttua toissijaista asianomistajan syyteoikeutta. Uhri voi itse nostaa syytteen tekijää kohtaan ja viedä asian siten tuomioistuimen käsiteltäväksi. Vastaava mahdollisuus uhrilla on myös silloin, kun käräjäoikeus hylkää syytteen,

eikä syyttäjä valita. Näissä tapauksissa oikeuskäsittelyn kulut voivat nousta todella merkittäviksi ja ne voivat jäädä kokonaan asianomistajan maksettavaksi. Tästä mahdollisuudesta ja sen aiheuttamista kuluista on syytä keskustella tarkkaan uhrin kanssa, muistuttaa Veijola.

Toissijaisen syyteoikeuden riskit käytävä läpi

Asianajajista ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetut lait sisältävät säännökset velvollisuuksista. Kaikkien tuomioistuimissa asioita hoitavien lakimiesten tulee muun muassa olla asiakkaalleen lojaaleja sekä parhaan kykynsä mukaan valvoa asiakkaansa etua ja oikeutta samoin kuin hoitaa saamansa tehtävät huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta.

Asianajajan on myös oma-aloitteisesti annettava asiakkaalle tieto mahdollisuudesta saada katettua asianajokuluja oikeusturvavakuutuksesta tai julkisista varoista. Tehtävästä asiakkaalle aiheutuneet kustannukset on pyrittävä perimään vastapuolelta silloin, kun siihen on edellytyksiä.

– Kun syyttäjältä tulee syyttämättäjättämispäätös, siihen on aina perehdyttävä tarkasti ja mietittävä, onko itse lakimiehenä samaa mieltä syyttäjän kanssa. Jos pystyy ymmärtämään syyttäjän ratkaisun esitettyjen perusteluiden valossa, niin tämä tulee mielestäni aina selittää asiakkaalle. Usein syyttäjän päätös ei tule lakimiehelle yllätyksenä ja itse ainakin pyrin hieman varoittamaan asiakasta etukäteen sellaisen mahdollisuudesta, jos yhtään aavistelen näin käyvän, kertoo Rikosuhripäivystyksen lakimies **Elisa Trejtnar**.

– Mikäli asiakas haluaa käyttää toissijaista syyteoikeuttaan, hänelle on selitettävä siihen liittyvät riskit eli nimenomaan se, että hän saattaa joutua korvaamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut. Lisäksi on tietysti mietittävä, mikä on asiakkaan velvollisuus maksaa oman avustajansa kulut. Tietysti tulee ottaa huomioon se, mitä poliisi on esitutkinnassa selvittänyt eli löytyykö jo sitä kautta todisteita vai pitääkö kaikki hankkia itse. Tämä vaikuttaa tietenkin ratkaisuun ja asia on selitettävä asiakkaalle. Jos poliisi ei ole saanut hankittua todisteita, niin mikä mahdollisuus uhrilla käytännössä on, kysyy Trejtnar.

Syyttäjän syyttämättäjättämispäätöksestä huolimatta, myös erillisen vahingonkorvauskanteen nostaminen siviiliprosessissa on mahdollista.

– Tähän liittyy toki vastaavanlainen kuluriski, muistuttaa Trejtnar.

– Samat asiat pitää käydä läpi myös silloin, jos käräjäoikeus hylkää syytteen, eikä syyttäjä valita hovioikeuteen. Tällöin on kuitenkin ollut jo käräjäoikeuskäsittely, mikä saattaa eräällä tavoin helpottaa asian ajamista yksin uhrin puolelta, koska uhrin käytössä on poliisin hankkima ja syyttäjän esittämä materiaali kokonaisuudessaan, kuvailee Elisa Trejtnar.

Tällä palstalla vastaavat juristit toimivat myös RIKUn vapaaehtoisina.

Missä tapauksessa uhri voi hakea apua syrjintälautakunnalta?

Syrjintälautakunta on 1.1.2015 alkaen ollut nimeltään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. Lautakunnan tarkoituksena on valvoa sekä yhdenvertaisuuslain että tasa-arvolain noudattamista yksityisessä toiminnassa sekä julkisessa hallinto- ja liike-toiminnassa.

Tasa-arvolain perusteella (esimerkiksi syrjintä sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai raskauden tai synnytyksen perusteella tapahtuva syrjintä) asian voi saattaa lautakunnan käsiteltäväksi vain tasa-arvovaltuutettu tai työmarkkinoiden keskusjärjestö ei syrjinnän uhri. Sen sijaan yhdenvertaisuuslain soveltamisalalla uhri voi tehdä henkilökohtaisesti hakemuksen lautakunnalle.

Lautakunta ei kuitenkaan käsittele työelämän syrjintäasioita vaan ne kuuluvat työsuojeluviranomaisen toiminnan piiriin. Asiaa ei voi saattaa lautakunnan käsiteltäväksi myöskään, mikäli syrjintäasia on jo käsiteltyssä jollain toisella viranomaisella (esimerkiksi poliisi).

Uhri voi hakea apua lautakunnalta, mikäli hän on kokenut syrjintää seuraavista syistä: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy.

Lautakunta on antanut lausuntoja muun muassaa tilanteessa, jossa transsukupuolinen henkilö on epäillyt, että häntä on syrjitty hänen hakeutuessaan ammatilliseen koulutukseen, tilanteessa, jossa uskonnollisen järjestö on yrittänyt vuokrata toimitiloja yksityiseltä henkilöltä, tilanteessa, jossa pankki on evännyt pankkitunnukset näkövammaiselta henkilöltä ja tilanteessa, jossa poliisi on toimittanut esitutkintaa asianomistajan ollessa kuulovammainen henkilö. Lausunnot julkaistaan lautakunnan verkkosivuilla.

Lautakunta ei voi määrätä uhrille hyvitystä tai korvausta hänen kokemastaan syrjinnästä, mutta lautakunta voi kieltää syrjivää tahoa jatkamasta tai uusimasta syrjiviä toimiaan ja määrätä sen tehosteeksi uhkasakon. Tämän lisäksi lautakunta voi määrätä syrjivän tahon kohtuullisessa ajassa ryhtymään toimiin yhdenvertaisuuslaissa säädettyjen velvollisuuksien täyttämiseksi.

Hakemus on helppo tehdä lautakunnan verkkosivuilla osoitteessa <http://yvtltk.fi/fi/index/hakemuksentekeminen/hakemus.html.stx>. Hakemuksen käsittely lautakunnassa on maksutonta. Muista oikeudenkäyntikuluistaan asianosaiset vastaavat itse.

Emmi Kauppala
OTM, Helsinki
Asianajotoimisto Susiluoto Oy

Syrjintäkysymykset ja todistustaakka rikoslaissa ja yhdenvertaisuuslaissa

Todistustaakalla tarkoitetaan yksinkertaistettuna sitä, kenellä on velvollisuus esittää näyttö tosiseikan tai väitteen osoittamiseksi. Todistustaakan nyrkkisääntönä voidaan pitää periaatetta, jonka mukaan vaatimuksen ja väitteen esittäjän tulee esittää myös todisteet väitteensä tueksi.

Rikoslain 11 luvun 11 §:ssä kielletään syrjintä elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä. Rikoslain 47 luvun 3 §:ssä on säännös työsyrynnästä.

Rikosasioissa todistustaakka on lähtökohtaisesti aina kantajapuolella eli syyttäjällä ja asianomistajalla. Tämä ilmaistaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 3 §:ssä. Rikosasiassa kantajan on näytettävä ne seikat, joihin hänen rangaistusvaatimuksensa perustuu. Oikeuskirjallisuudessa syyttäjän todistustaakkaa pidetään lähtökohtaisesti poikkeuksettomana. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että syyttäjän ajamassa syrjintää koskevassa rikosprosessissa syyttäjän tulee näyttää toteen ne seikat, joihin hänen rangaistusvaatimuksensa perustuu. Syyttäjän todistustaakasta ja myös syyttömyysolettamasta rikosasiassa johtuu, että epäillyllä ei ole velvollisuutta osoittaa itseään syyttömäksi tai osallistua aktiivisesti syyllisyytensä selvittämiseen myöskään syrjintää koskevissa rikoksissa.

Yhdenvertaisuuslain 3 luvun 8 § sisältää syrjinnän kiellon.

Yhdenvertaisuuslain ja rikoslain todistustaakkasäännöt ovat erilaiset. Yhdenvertaisuuslaissa todistustaakka on jaettu. Jaettu todistustaakka yhdenvertaisuuslaissa tarkoittaa kaksivaiheista menettelyä. Ensiksi arvioidaan syrjintäolettamaa ja sen kumoutumista. Tämä tarkoittaa sitä, että syrjinnän kohteeksi joutuneen on tuomioistuimessa tai viranomaisessa ensin esitettävä näyttöä siitä, että syrjintäkieltoa on rikottu. Jotta kantajan nostama syrjintää koskeva kanne/vaatus voisi menestyä, on kantajan esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily ei riitä siihen, että oletama syrjinnästä syntyy.

Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän kieltoa rikotun, vastapuolen eli syrjinnästä epäillyn on kumotakseen syrjintäolettamaa osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu. Toisin sanoen syrjintää kokeneen henkilön on esitettävä syrjinnän kohteeksi joutumisesta näyttöä, ja jos riittävä näyttö löytyy, syrjinnästä epäillyn on puolestaan esitettävä vastanäyttöä siitä, että syrjintäkieltoa ei ole rikottu.

Todistustaakkaa koskevat säännöt eivät ole selväpiirteisiä. Kukin tapaus edellyttää muun ohella sen arvioimista, kummalla

osapuolella on todistustaakka missäkin oikeudenkäynnissä. Todistustaakka voi siten myöskin vaihdella osapuolelta toiselle oikeudenkäynnin aikana.

*asianajaja, varatuomari Mika Haavisto
Asianajotoimisto Kivikoski & Haavisto
Turku*

Mitä tarkoittaa vastatoimien kiello syrijintätapauksissa?

Tasapuolisesta kohtelusta ja syrjintäkielloista säädetään sekä yhdenvertaisuuslaissa että tasa-arvolaisissa. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän muodot määrittelee ja kieltää tasa-arvolaki. Yhdenvertaisuuslaki puolestaan kieltää syrjinnän iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Muun muassa työlainsäädännössä on viittaukset syrjintää koskevaan lainsäädäntöön ja rikoslaisissa on sanktioitu syrjintä.

Syrjintää koskevaa lainsäädäntöä sovelletaan laajasti sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa esimerkiksi työsuhteessa, koulutuksessa ja viranomaistoiminnassa.

Sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuuslaissa on määräykset vastatoimien kiellosta. Tasa-arvolain mukaan työnantajan menettelyä on pidettävä kiellettyinä syrjintänä, jos henkilö irtisanotaan tai asetetaan muutoin epäedulliseen asemaan sen jälkeen, kun hän on vedonnut tasa-arvolaisissa säädettyihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin taikka osallistunut sukupuolisyrijintää koskevan asian selvittämiseen. Vastaava sääntely koskee tavaroiden ja palveluiden tarjoajaa. Yhdenvertaisuuslain

mukaan henkilöä ei saa kohdella epäsuotuisasti eikä hänelle kielteisiä seurauksia aiheuttavalla tavalla sen vuoksi, että hän on vedonnut yhdenvertaisuuslaissa säädettyihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, osallistunut syrjintää koskevan asian selvittämiseen taikka ryhtynyt muihin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

Vastatoimien kieltojen tavoitteena on estää ns. kostotoimet, joihin saattaa ryhtyä taho, jota syytetään syrjivästä menettelystä. Esimerkiksi jos työntekijä on aloittanut oikeudellisen menettelyn tai ollut yhteydessä työsuojeluviranomaiseen kokemansa työnantajan taholta tapahtuneen syrjinnän vuoksi ja tämän seurauksena työnantaja kohdistaa työntekijään kielteisiä seurauksia, on kyse lain tarkoittamasta kielletystä vastatoimesta.

Tärkeää on huomioida, että vastatoimien kiello suoja paitsi syrjinnän kohteeksi joutunutta myös muita henkilöitä, jotka pyrkivät puuttumaan syrjintään ja edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tällaisia henkilöitä voivat olla esimerkiksi työkaverit tai tukihenkilöt.

Vastatoimien kohteeksi joutuneella on oikeus saada hyvitys siltä viranomaiselta, työnantajalta tai koulutuksen järjestäjältä taikka tavaroiden tai palveluiden tarjoajalta, joka on lain vastaisesti kohdistanut häneen vastatoimia. Hyvitystä sekä syrjivien ehtojen mitättömäksi julistamista voi vaatia käräjäoikeudessa. Lisäksi on mahdollista vaatia mm. vahingonkorvauksia. Vastatoimet voivat edetä myös rikosoikeudelliseen tutkintaan ja vastuuseen.

*lakimies, OTM Suvi Poutiainen
Lakiasiantoimisto Pro Laki Oy, Helsinki*

KOKONAAN UUDISTETTU RIKOKSEN UHRIN KÄSIKIRJA ILMESTYNYT

Rikoksen uhreille, läheisille ja heidän kanssaan työskenteleville suunnatusta Rikoksen uhrinkäsikirjasta on ilmestynyt kolmas, uudistettu painos. Teoksen toimittaneen **Leena-Kaisa Åbergin** mukaan muun muassa lainsäädännön ja toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet siihen, että uudistetulle painokselle on tarvetta.

Rikosuhripäivystyksen ja PS-kustannuksen kanssa yhteistyössä tehty teos neuvoo ja tukee niissä monissa kysymyksissä, joita rikoksen uhri joutuu käsittelemään. Se pyrkii lisäämään avointa keskustelua uhrien asemasta ja avun saamisen merkityksestä, jotta uhrit rohkaistuvat hakemaan apua ja ilmoittamaan rikoksista. Myös viranomaisten ja muiden uhreja kohtaavien on tärkeää tietää, mitä vaikutuksia rikoksen uhriksi joutumisella on.

Kirja on tilattavissa muun muassa PS-kustannuksen verkkosivuilta: ps-kustannus.fi

Kuva Mika Murtorinne.

Toiminnanohjaajat Titta Räsänen ja Eila Kersalo Pohjois-Savon käräjäoikeudessa esittelemässä Rikosuhripäivystyksen toimintaa.

Avointen ovien päivä oikeudessa

Pohjois-Savon käräjäoikeuden Kuopion kansliassa vietettiin avointen ovien päivää 26.8. Suomi 100 -juhlavuoden kunniaksi. Tapahtuma oli osa valtakunnallista Yhdessä-viikonloppua.

Päivän ohjelmassa oli näytösoikeudenkäyntejä sekä tietoiskuja tuomioistuinsovittelusta. Tapahtumassa olivat mukana myös Rikosuhripäivystyksen Kuopion palvelupiste sekä Pohjois-Savon sovittelutoimisto, joiden esittelypöytiin vierailijat pystyivät tutustumaan kahvittelun lomassa. Tapahtuma houkutteli paikalle arviolta noin 150 kävijää, joiden joukossa oli niin lapsiperheitä, eläkeläisiä kuin opiskelijoitakin.

Päivän aikana RIKUn toiminnanohjaajat juttelivat monille kansalaisille, joille lakisäätiset uhripalvelut olivat entuudestaan vieraita. Tiedottaminen RIKUn palveluista on ensiarvoisen tärkeää jatkossakin, jotta rikoksen uhrit ja todistajat saisivat tukea ja rikosprosessiin liittyvää neuvontaa.

Titta Räsänen
toiminnanohjaaja
Kuopion palvelupiste

Avoimia ovia vietettiin myös Rovaniemen hovioikeudessa, kuvassa hovioikeuden presidentti Marianne Wagner-Prenner, RIKUn tukihenkilö Helena sekä Lapin aluejohtaja Päivi Alanne-Kunnari.

Anja Kauranen

Verkkopalvelu väkivaltaa käyttäville naisille

Marraskuun ensimmäisenä päivänä Helsingissä lanseerattiin Suomen ensimmäinen verkkopalvelu, joka on kohdennettu naisille, jotka käyttävät tai pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa. Maria Akatemian naisenväkivalta.fi-palvelussa yhteyttä ottavat voivat tulla kohdatuksi chatissä, jatkaa keskustelua yksityisesti videovälitteisesti sekä osallistua verkkovertaisryhmiin. Naisenväkivalta.fi -palvelu on tarkoitettu kaikille suomeksi asioiville. Kolmevuotisen STEA:n rahoittaman hankkeen suojelija on kirjailija ja terapeutti **Anja Snellman**.

Anja Snellman julkaisi 22 vuotta sitten "Pelon maantiede" -nimisen kirjan, joka käsitteli naisten aggression ja vihan tunteita sekä väkivaltaisia fantasioita sekä toimintaa. Kirja herätti runsaasti vihapuhetta ja hämmennystä. Kirjailijan mukaan naisen väkivaltaisuudesta kirjoittaminen oli kirjan ilmestymisen aikaan yhteiskunnassamme tabu, jota ei olisi saanut käsitellä. Maria Akatemiassa syntyneen käsityksen mukaan naisen aggressiiviset tunteet ja käyttäytyminen nähdään tabuina yhä edelleen.

Maria Akatemian avoimeen puhelinlinjaan yhteyttä ottavista naisista lähes 70 prosenttia on alle kouluikäisten lasten äitejä, jotka ovat huolissaan omista tunteistaan tai toiminnastaan. Tiedotustilaisuudessa puheenvuoron käyttäneen Mannerheimin Lastensuojeluliiton mukaan järjestön vanhempainpalveluihin yhteyttä ottavista suuri osa on pitkittyneiden vaikeiden elämäntilanteiden keskellä eläviä vanhempia, jotka eivät useinkaan ole osanneet puhua muille tunteistaan. Väkipalva perheessä on usein monisyistä, monisuuntaista ja koskettaa kaikkia sen jäseniä.

Itsessään heräävistä väkivaltaisista tunteista on usein vaikeaa puhua, eikä yhteydenotto avuntarjoajiin ole helppoa. Naisenväkivalta.fi on palvelu, jonka kautta on mahdollista harjoitella omista tunteistaan kertomista anonyymisti ja valmistautua samalla kasvokkain puhumiseen. Tunteen tunnistaminen ja tunnustaminen muuttaa sen luonnetta ja käyttäytymistä. Aggressio voi olla myös positiivinen voima, joka vie eteenpäin. Siksi se tulee kohdata ja siitä tulee puhua. Väkipalva ei lopu vaikenemalla.

Jenni Lehtonen
RIKUn Etelä-Suomen aluejohtaja

SOSTEtalk! Oulussa

Oulun kaupunginteatterissa järjestettiin 3.–4.10.2017 SOSTEtalk!-tapahtuma, joka kokosi yhteen monipuolisen joukon asiantuntijoita, päättäjiä ja vaikuttajia ympäri Suomea. Tapahtumassa esiteltiin ajankohtaisia sosiaali- ja terveysalan teemoja ja yhteiskunnallisia asioita.

Teemoina olivat muun muassa palvelujen ja järjestelmien muutokset, hyvinvointi, onnellisuus ja yhdenvertainen yhteiskunta. SOSTEtalkissa käytiin mielenkiintoisia keskusteluja ja kohdattiin niin uusien kuin vanhojen kollegoiden kanssa. Tapahtuma toi osallistujille uutta tietoa ja inspiraatiota tulevaisuuteen.

Tapahtumassa oli paljon ohjelmaa ja osallistuja sai itse valita ohjelmapolkunsa. Puhujia oli yhteensä huikeat 70. Rikosuhripäivystys oli myös SOSTEtalkissa näytteilleasettajina yhdessä muiden sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa.

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
Rikosuhripäivystys

RIKUn väkeä SOSTEtalkissa: Jaana Vanhala, Jouni Kananen, Jenni Kreivi ja Maarit Saukko.

RIKUN KOULUVIERAILUJA PILOTOITIIN MERI-LAPISSA

Rikosuhripäivystyksen nuorten hankkeessa on tehty mallia RIKUn kouluvierailuille. Tarkoituksena on, että koulun henkilökunta voi pyytää lähimmältä Rikosuhripäivystyksen palvelupisteeltä maksuttoman kouluvierailun ja niitä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Mallissa vapaaehtoiset vierailevat koululla, jolloin koulun oppilaat ja koulun henkilökunta saavat tietoa RIKUn toiminnasta, rikosasioista ja materiaalia aiheesta. Kouluvierailuun on kolme eri vaihtoehtoa: infopöytä, esittely ryhmälle ja tietokilpailu.

Pilotoimme syyskuussa kouluvierailuja Kemin, Keminmaan ja Tornion yläasteilla. Pilotoinnissa oli mukana nuorten hankkeen projektisuunnittelija **Jenni Kreivi**, toiminnanohjaaja **Maria-Riitta Saares** ja vapaaehtoisia tukihenkilöitä. Oppilaille pidettiin esittelyä ja tietokilpailua luokkatiloissa sekä koulun käytävällä infopöytää, jonka äärelle nuoret tutustuivat toimintaan. Koululla käytiin hyviä keskusteluita nuorten kanssa, esimerkiksi koulussa ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvista rikoksista. Myös esitteitä ja oppaita lähti hyvin nuorten mukaan.

Kouluvierailusta kerätyistä palautteista nousi esille, että suurin osa nuorista piti kouluvierailuja tärkeinä ja hyödyllisinä. Nuoret kertoivat oppineensa uutta. Osa nuorista toivoi, että tällaisia kouluvierailuja järjestettäisiin enemmän. Palautteesta saatiin myös kehitysideoita ja kouluvierailujen materiaalia on muokattu palautteen perusteella. Vapaaehtoiset kokivat kouluvierailut mukavaksi vapaaehtoistyön muodoksi ja he kertoivat haluavansa tehdä kouluvierailuja jatkossakin.

Nuoret kohtaavat paljon rikoksia, jolloin on erittäin tärkeää, että nuoret saavat tietoa rikosasioista. Nuoria on hyvä rohkaista puhumiseen ja avun hakemiseen. On myös tärkeää, että ammattilaiset tunnistavat nuorten kohtaamat rikokset ja puuttuvat niihin tilanteen vaatimalla tavalla. Rikoskokemuksista puhuminen voi tuntua vaikealta. Kouluvierailuilla nuorille kerrottiin RIKUchatis-ta, johon voi tulla matalalla kynnyksellä juttelemaan, jos epäilee tai tietää joutuneensa rikoksen uhriksi. Chattiin voi tulla juttelemaan myös, jos esimerkiksi läheinen tai ystävä on joutunut rikoksen uhriksi.

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
Rikosuhripäivystys

Asiaa ihmiskaupasta -koulutus Oulussa

Asiaa ihmiskaupasta -koulutus kokosi suuren määrän ammattilaisia tärkeän asian äärelle Oulussa 27.9.2017. Pääkirjaston Pakkalan salissa oli yli sata henkeä kuulemassa eri ammattilaisten näkökulmia ihmiskaupasta. Maksuttomaan koulutukseen osallistui laajasti eri toimijoita poliisista, Maahanmuuttovirastosta, sosiaalitoimesta ja vastaanottokeskuksesta.

Katri Lyijynen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä aloitti päivän avaamalla ihmiskaupan määritelmää ja kertomalla sen eri muodoista. Työssään Lyijynen on mukana tekemässä päätöksiä uhrien ottamisesta auttamisjärjestelmän piiriin ja järjestämässä auttamistoimia asiakkaille. Oulun kaupungin maahanmuuttajapalveluista **Anu Holappa** esitteli kommenttivuorossaan Oulun kaupungin mallin ihmiskaupan uhrien auttamisessa. Holappa koki käytössä olevan mallin toimivaksi.

Pro-tukipisteen **Essi Thesslund** työskentelee ihmiskaupan vastaisen työn erityisasiantuntijana. Hän avasi marginaaliryhmien käsitettä ja kertoi marginaalissa olevien asiakkaiden haasteista avun hakemisessa. Thesslund kertoi myös marginaaliryhmiin kohdistuvista ennakkoluuloista ja ennakkokäsityksistä. Hän toi esille erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksessa tapahtuvaa ihmiskauppaa. **Arpad Kovacs** Oulun seurakuntayhtymästä kertoi kommenttivuorossaan paperittomien hyväksikäytöstä ja heidän palveluista Oulussa.

Helsingin poliisin vakavien rikosten yksikön rikostarkastaja **Petri Rainiala** luennoi ihmiskauppatutkinnasta. Hänellä on monipuolista kokemusta ihmiskaupparikosten tutkinnasta. Rainiala kertoi esitutkinnan haasteista ja hyvistä käytännöistä painotta-

en, että ihmiskaupparikoksen tutkinta vaatii erityisosaamista. Oulun poliisin **Milla Kynkäänniemi** kertoi kommenttivuorossaan poliisin kohtaamista haasteista ihmiskauppatutkinnoissa kuten resurssien puutteet.

Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien auttamistyön koordinaattori **Pia Marttila** kertoi ihmiskaupan uhrin kohtaamisesta ja järjestöjen roolista uhrin auttamisessa. On tärkeää, että järjestöistä saa apua, vaikka rikostutkinta ei etene ihmiskauppanimikkeellä tai vaikka asia ei etenisi rikosprosessiin. Järjestöihin voi olla yhteydessä ja kertoa tarinansa silloinkin, kun uhri ei vielä tiedä uskaltaako raportoida viranomaisille ja järjestöt voivat auttaa kertomaan, mitä eri vaihtoehdot voivat tuoda mukanaan.

Rikosuhripäivystyksen Pohjois-Suomen aluejohtaja **Maarit Saukko** kertoi Oulun kokemuksia ihmiskaupan uhrin tukemisesta. Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja ihmiskaupparaportoija **Venla Roth** toi esityksessään esille lakimuutoksia ihmiskauppaan liittyen. Työssään Roth seuraa ihmiskauppaan liittyviä ilmiöitä, kansallista lainsäädäntöä ja kansainvälisten veloitteiden toteutumista. Puheenvuorossa pohdittiin ihmiskaupan uhrien kohtamia vaikeuksia ja haasteita.

Koulutuksesta sai hyvin laajan käsityksen ihmiskaupasta ja sen eri näkökulmista. Ihmiskaupan uhrien asema ja auttamistyö on kehittynyt Suomessa hienosti. Koulutuksessa korostui yhteistyön ja yhteen hiileen puhaltamisen tärkeys. Toimijat suosittelivat konsultoimaan ja ottamaan matalalla kynnyksellä yhteyttä ihmiskaupan parissa työskenteleviin ammattilaisiin, kun kohtaa työssään mahdollisen ihmiskaupan uhrin.

*Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
Rikosuhripäivystys*

Venla Roth ja Maarit Saukko, kuva Jenni Kreivi.

Yllä Katri Lyijynen ja Maarit Saukko, kuva Jenni Kreivi.

TÄYDENNYSKOULUTUSTA LÄHISUHDEVÄKIVALLASTA YMPÄRI MAATA

Kuva koulutuksesta Jenni Lehtonen.

Lähisuhdeväkivalta näkyi ja kuului Rikosuhripäivystyksen toiminnassa vuoden 2017 aikana. Syventäviä täydennyskoulutuksia lähisuhdeväkivallasta järjestettiin ympäri Suomea. Koulutukset järjestettiin yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton kanssa. Koulutukset toteutuivat kahdeksalla paikkakunnalla ja niihin osallistui noin 100 RIKUn vapaaehtoista ja 25 Ensi- ja turvakotien liiton vapaaehtoista.

Lähisuhdeväkivallan syventävien täydennyskoulutuksien yhteyteen kuului myös RIKUn toiminnanohjaajille järjestetty kouluttajakoulutus, jossa opastettiin lähisuhdeväkivallan täydennyskoulutusmateriaalin käyttöön ja kouluttamiseen. Kouluttajakoulutukseen osallistui yhteensä noin 44 toiminnanohjaajaa.

Koulutuspalautteiden pohjalta voidaan todeta, että täydennyskoulutuksen sisältö auttoi vapaaehtoisia ymmärtämään lähisuhdeväkivallan ilmiötä laajemmin ja antoi lisää käytännön työvälineitä vaativan vapaaehtoistyön toteuttamiseen. Kaiken kaikkiaan koulutusmateriaalien sisältö koettiin kokonaisuudessaan hyödylliseksi ja tarpeelliseksi.

”Koulutuskokonaisuus oli erittäin hyvä. Paljon työkaluja niin itselle kuin tukihenkilötyöhön” (vapaaehtoisen palaute)

”Koulutus oli ihanan käytännönläheinen. Sai paljon mielenkiintoista tietoa” (vapaaehtoisen palaute)

Syksystä 2017 lähisuhdeväkivallan uhrien tukityön kehittämiseen keskittyvä Orava+-hanke järjesti myös koulutuksen ammatillisesti ohjattujen vertaistukiryhmien toteuttamisesta. Koulutuksessa opastettiin RIKUn vertaisryhmämateriaalien käyttöön sekä opeteltiin vertaisryhmien ohjaukseen liittyviä käytännön keinoja. Koulutukset järjestettiin kolmella eri paikkakunnalla Helsingissä, Rovaniemellä sekä Oulussa. Koulutuksiin osallistui yhteensä 24 RIKUn työntekijää.

Koulutuksien aikana nousi esille RIKUn työntekijöiden kiinnostus toteuttaa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden ammatillisesti ohjattuja vertaistukiryhmiä omalla alueella. Palautteiden ja käytännön työn kokemusten perusteella todettiin vertaisryhmätöiminnan olevan hyödyllinen palvelumuoto yksilötyön ohelle.

”Koulutus oli käytännönläheinen, saimme paljon hyviä vinkkejä, valmiit ryhmämallit ovat todella hyödyllisiä” (työntekijä palaute)
”Materiaaliin oli hyvin koottu monenlaista ryhmien ohjaamiseen liittyvää, jota tulen varmasti soveltamaan omassa työssäni” (työntekijä palaute)

Suvi Essel

RIKUn lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattori

Jonna Hakala

Olen Jonna Hakala Iittalasta, Hämeenlinnasta. Aloitin syyskuussa toiminnanohjaajana Kanta-Hämeen palvelupisteessä, jossa työskentelen näillä näkymin joulukuuhun 2017 asti. Koulutukseltani olen sosionomi (AMK). Olen aikaisemmin työskennellyt mm. Kelan asiakaspalvelussa ja vuodesta 2011 alkaen Settlementi Tampereen Tukea arjen sujumiseen -palvelussa, jossa toimin lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevien nuorten, maahanmuuttajanuorten ja muiden itseenäistymisessä tukea tarvitsevien nuorten kanssa.

Tuon mukanaani kokemusta asiakaspalvelutyöstä sekä työskentelystä nuorten parissa. Työssä minulle on tärkeää erityisesti asiakaslähtöisyys, ihmisen tukeminen hänen oma yksilöllinen tilanteensa ja tarpeensa huomioon ottaen.

Vaikka RIKU:ssa tehtävä työ on minulle monella tapaa uutta, on taustalla kokemusta ihmisten kohtaamisesta ja auttamisesta haastavissa elämäntilanteissa, mikä on mielestäni tässäkin työssä kaiken ydin. Haluan kehittyä työntekijänä ja on mielenkiintoista päästä oppimaan uutta. Uskon, että tämä syksy tuo minulle paljon kokemusta ja tilaisuuden heittäytyä uudenlaisiin haasteisiin.

Vapaa-aikani vietän suurelta osin puolisoni ja poikani kanssa. Innostun monenlaisista harrastuksista ja asioista, joiden parissa vietän aikaani vaihdellen fiiliksen mukaan. Näitä vaihtelevia harrastuksiani ovat tällä hetkellä pilates ja käsityöt.

BROTTSOFFERJOURN ERBJUDER STÖD OCH RÅDGIVNING KOSTNADSFRI OCH KONFIDENTIELLT

HUR GÖR MAN EN BROTTANMÄLAN? VAD HÄNDER UNDER EN RÄTTEGÅNG? VAD KOSTAR DET? HUR ANSÖKER MAN OM SKADESTÅND? MED VEM KAN JAG PRATA OM MINA RÄDSLOR?

Brottsofferjourens frivilliga stödpersoner hjälper vid frågor som handlar om brottsupplevelsen och om offrets rättigheter. Brottsofferjouren erbjuder personlig service vid olika verksamhetsställen runt om i landet, per telefon samt på nätet.

Tveka inte – ta kontakt: riku.fi

**Hjälpande telefon
116 006**

Avgiftsfri Hjälpande telefonjour. Jour på svenska onsdag kl. 13–17 fr.o.m. 3.1.2018.

KESKUSTOIMISTO keskustoimisto@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4.krs
00240 Helsinki

Leena-Kaisa Åberg
toiminnanjohtaja
050 3378 703

Jaana Koivukangas
kehitysjohtaja
040 512 9335

Pia Marttila
ihmiskaupan uhrien auttamistyön
koordinaattori
040 630 9669

Sami Liukkonen
tiedottaja
RIKU-lehden toimitussihteeri
050 432 9998

Ira Johnsson
assistentti
040 646 3122

Nuorten hanke
Maatu Arkio-Lampinen
verkko- ja nuortenpalveluiden
koordinaattori
040 6744 895

Jenni Kreivi
projektisuunnittelija
040 632 4191

Raija Kontunen
projektisuunnittelija
040 670 5344

Anne Kujansuu
Visitor-toiminta tuomioistuimessa,
hankekoordinaattori
040 621 2443

ETELÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO etelasuomi@riku.fi

Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Jenni Lehtonen
aluejohtaja
050 583 5331

Pääkaupunkiseudun palvelupiste
(09) 4135 0550
Maistraatinportti 4 A 4. krs
00240 Helsinki

Anne Veijola
toiminnanohjaaja
040 523 0595

Mikko Schalin
toiminnanohjaaja
0400 971 940

Piia Kanninen-Anttila
toiminnanohjaaja
040 672 0988

Liina Heinonen
toiminnanohjaaja
040 704 4502

Keski-Uudenmaan palvelupiste
Tuija Hellsten
toiminnanohjaaja
0400 875 395
Sibeliuksenkatu 18, 04400 Järvenpää

Päijät-Hämeen palvelupiste
Kati Ulmala
toiminnanohjaaja
050 402 1158
Loviisankatu 14 A 3, 15100 Lahti

Kymenlaakson palvelupiste
Marjukka Suurpää
toiminnanohjaaja
050 0981 837
Keskikatu 13, 3.kerros,
45100 Kouvola

Länsi-Uudenmaan palvelupiste
Janiina Mieronkoski
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänaar även på svenska)
040 351 8500
Suurlohjankatu 21-23 A, 08100 Lohja

Porvoon seudun palvelupiste
Sofia Eklund
toiminnanohjaaja, handledare
(betjänaar även på svenska)
040 652 8341
Papinkatu 19, 4.krs, 061100 Porvoo

ITÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO itasuomi@riku.fi

Siltakatu 14 b 26
80100 Joensuu

Jaana Rossinen
aluejohtaja
(013) 221 990,
040 507 0795
Suvi Essel
lähisuhdeväkivaltatyön koordinaattori
050 428 9360

Joensuun palvelupiste
Annariina Tahvanainen
toiminnanohjaaja
040 725 6001
Siltakatu 14 B 26, 80100 Joensuu

Savonlinnan palvelupiste
Taru Piironen
toiminnanohjaaja
044 075 6798
Olavinkatu 40 A, 57130 Savonlinna

Kuopion palvelupiste
Suokatu 27, 70100 Kuopio
Eila Kersalo
toiminnanohjaaja
050 557 6712
Titta Räsänen
toiminnanohjaaja
050 557 6711

Mikkelin palvelupiste
Liisa Haaepa
toiminnanohjaaja
0400 922 310
Porrassalmenkatu 19 B 31,
50100 Mikkeli

Lappeenrannan palvelupiste
Maarit Kuntola
toiminnanohjaaja
050 501 7994
Pormestarinkatu 6 A (5.krs)
53100 Lappeenranta

LAPIN ALUETOIMISTO lappi@riku.fi

Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi

Päivi Alanne-Kunnari
aluejohtaja
0400 979 175

Rovaniemen palvelupiste
Maakuntakatu 29-31 B 3.krs
96200 Rovaniemi
Jenny Ruotanen-Kolistaja
toiminnanohjaaja
0400 979 026
Katri Turunen
toiminnanohjaaja
040 775 3538

Meri-Lapin palvelupiste
Maria-Riitta Saares
toiminnanohjaaja
040 631 8550
Kaivokatu 5, 94100 Kemi

Itä-Lapin palvelupiste
Minna Hattunen
toiminnanohjaaja
0400 970 081
Unarintie 13 B, 99600 Sodankylä

Ylä-Lapin palvelupiste
Katja Huotari
toiminnanohjaaja
040 669 5383
Ivalontie 10, 99800 Ivalo

LOUNAIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
lounaissuomi@riku.fi

Yliopistonkatu 24 C 46
20100 Turku

Tiina Rantanen
aluejohtaja
050 551 5055

Turun palvelupiste
(02) 235 5055
Yliopistonkatu 24 C 46, 20100 Turku
Leila Taipale
toiminnanohjaaja
050 340 3580
Tuula Kiviniemi, toiminnanohjaaja
handledare (betjänaar även på svenska)
0504408126

Salon palvelupiste
Jutta Sohlman
toiminnanohjaaja
050 304 7015
Kirkkokatu 10 24100 Salo

Porin palvelupiste
Tuija Mäntylä
toiminnanohjaaja
050 593 6706
Antinkatu 8, 28100 Pori

Rauman seudun palvelupiste
Heidi Väkiparta
toiminnanohjaaja
050 375 5338
Valtakatu 13, 26100 Rauma

LÄNSI-SUOMEN ALUETOIMISTO
lansisuomi@riku.fi

Raastuvankatu 25
65100 Vaasa

Sari Somppi
aluejohtaja
(06) 317 5654
050 572 9265

Vaasan seudun palvelupiste
Raastuvankatu 25, 65100 Vaasa
Nina Jansson
toiminnanohjaaja,
handledare/svenskspråkig service
0440 371 050

Terhi Laitala
toiminnanohjaaja
0400 175 269
Julia Winberg
toiminnanohjaaja,
handledare/svenskspråkig service
044 705 1931

Kokkolan seudun palvelupiste
Satu Isorinne
toiminnanohjaaja
0440 548 265
Pitkäsillankatu 12, 67100 Kokkola

Seinäjoen seudun palvelupiste
Tiina Autio
toiminnanohjaaja
040 350 3923
Kalevankatu 12B A16
60100 Seinäjoki

POHJOIS-SUOMEN ALUETOIMISTO
pohjoissuomi@riku.fi

Vanhantullinkatu 2
90100 Oulu

Maarit Saukko
aluejohtaja
040 543 3495

Oulun seudun palvelupiste
Vanhantullinkatu 2, 90100 Oulu
Tanja Korkala
toiminnanohjaaja
044 7868894
Inka Poikela, toiminnanohjaaja
050 3247178

Kajaanin seudun palvelupiste
Välikatu 1 B 26, 87100 Kajaani
Jaana Vanhala
toiminnanohjaaja
040 822 5200
Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Kuusamon palvelupiste
Jouni Kananen
toiminnanohjaaja
050 599 0279

Raahen seudun palvelupiste
Päivi Kiiskilä
toiminnanohjaaja
050 463 6188
Kauppakeskus Masto
Ollinkalliontie 3 2.krs, 92150 Raah

SISÄ-SUOMEN ALUETOIMISTO
sisasuomi@riku.fi

Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere

Katariina Westman
aluejohtaja
050 421 0236

Pirkanmaan palvelupiste
050 309 1551
Hatanpään valtatie 34 E 4. krs
33100 Tampere
Jukka Aho
toiminnanohjaaja
050 448 1792

Katja Sivill
toiminnanohjaaja
050 309 2993
Marjo Pakkala
toiminnanohjaaja
045 802 4834
Tarja Plihtari
toiminnanohjaaja
050 525 8263

Kanta-Hämeen palvelupiste
Suomen kasarmi 2, 1. krs
13100 Hämeenlinna
Rebekka Wadhwa
toiminnanohjaaja
050 378 2877
Jonna Hakala
toiminnanohjaaja
050 448 1750

Jyvässeudun palvelupiste
Asemakatu 2, 2. krs
40100 Jyväskylä
Lea Manninen
toiminnanohjaaja
(014) 266 7150
050 368 0188
Sari Solismaa
toiminnanohjaaja
050 336 8028

Sastamala-Huittisten palvelupiste
Tiina Iso-Aho
toiminnanohjaaja
(03)5120 501
Kriisikeskus Tukitalo
Puistokatu 2, 38200 Sastamala